

Hak-al

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

in dit nummer

Special over Nacht

Colofon

Voor vragen over de bezorging,
Loes Plaisier
0345 - 51 98 47

Redactieadres:
Dorpstraat 24
4111 KS Zoelmond
e-mail: redactie@nvwc.nl

Eindredacteur:
Louis van Oort

Redactie:
Ellen Geleedst,
Harry van de Warenburg,
Ruud Post
JanDirk Buizer (webbeheer)

Uitgave:
Natuur- en Vogelwacht
Culemborg
Middelcoopstraat 1A
4102 CE Culemborg
e-mail: post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl

Vormgeving:
Ruud Post

Druk:
Jacobs Repro Service
Culemborg

Distributie:
A. van de Berg,
Th. & A. Boudewijn, K. van Elst,
P. van Es, G. Greeve,
J.J. Geleedst,
Y. Jakobs-Lammers,
L. v.d. Kooij, M. Steltenpool,
W. van de Ree, W.&C. Rubers,
W. de Rooij, H. v.d. Warenburg
en F. Waroux.

Lidmaatschap:
De Hak-al is een uitgave van de
Natuur- en Vogelwacht
Culemborg en wordt gratis
verspreid onder haar leden.

Van de redactie

Beste Hak-al lezer,

Voor het eerst sinds de nieuwe redactie twee jaar geleden aantrad, staat de Hak-al in het teken van een thema. Het onderwerp van dit eerste themanummer is 'de nacht'.

Waarom hebben we voor de nacht als thema gekozen? Allereerst omdat de nacht een compleet 'eigen' natuurwereld herbergt, die vaak wat onderbelicht blijft. De nachtelijke flora en fauna is vaak razendinteressant en gelukkig hebben we de nodige auteurs bereid gevonden daar een artikel over te schrijven.

Daarnaast heeft de nacht altijd een bepaald sfeertje, dat misschien als mysterieus valt te omschrijven, maar in ieder geval altijd speciaal is. Degenen die ooit deelnamen aan de 24-uurs natuurmarathon, de Nacht van Culemborg en/of een Big Day (24 uur vogelen) kennen dat gevoel wel. Een mengeling van vermoeidheid en verwondering (diepe stilte; vreemde geluiden) maakt dat nachtelijke natuurbelevissen unieke ervaringen kunnen worden. Met deze Nacht-Hak-al hopen we iets van dat gevoel te kunnen overbrengen.

Het is overigens een goed gevulde editie geworden, omdat we naast de thema-artikelen ook nogal wat 'gewone' kopij mochten ontvangen. Wat dat betreft hebben we als redactie weinig meer te klagen: flink wat NVWC-leden nemen de moeite een bijdrage te leveren aan het tijdschrift dat zo'n mooie bindende factor is voor de club. Het komt de variatie aan onderwerpen zeer ten goede. Onze welgemeende dank gaat dan ook uit naar hen. Zonder kopij immers geen Hak-al.

Na de zomer krijgt u weer een 'gewone' Hak-al voorgeschoteld. Tot die tijd: een heerlijke vakantie gewenst en uiteraard veel leesplezier.

Louis van Oort

Nummer 3

Het voorblad
De nacht valt in

Foto:
Jouke Altenburg

- 04** Kijken naar uilen langs de Lekdijk
- 08** Nachtvinders
- 10** Waar komt die naam vandaan?
Nachtschade
- 11** Uilenexcursie voor oud-cursisten
- 12** Reguleren 's nachts verlicht?
- 13** Nieuws van Milieudefensie Culemborg
- 14** Natuur?
- 17** Het natuurmoment
- 18** Jaarlijkse roofvogeltelling (nr. 22)
- 19** Dynamiek in de tuin
De merel als kersendief
- 20** Van de leesplank
- 22** Mythen en Legendes der NVWC
De natuur en Vogelwacht in de ether
- 24** Verslag cursus eenden en ganzen
- 26** Nieuws van het bestuur
- 28** De vogelrubriek
1 januari tot 1 mei 2004
- 33** Vitale natuur in Culemborg, ook over 15 jaar
Thema-avond
- 34** De Zouwe revisited
Verse vogelaar op excursie
- 35** Adressen
- 36** De agenda

Kijken naar uilen langs de Lekdijk

door Theo Boudewijn

Uilen worden over het algemeen geassocieerd met de nacht. Veel mensen hebben 's avonds wel opeens het scherpe 'kieuw' van de steenuil of het zachte steeds herhaalde 'oeh' van de ransuil gehoord. Fietsend langs de dijk kom je de steenuil ook tegen als hij in het voorjaar zit te zonnen, terwijl in de winter ransuilen gezamenlijk roestend in grote naaldbomen of coniferen bij huizen kunnen worden aangetroffen.

Tegenwoordig worden territoria van uilen vaak geïnventariseerd door in het donker met een cassette recorder of cd-speler naar buiten te gaan en dan de baltsroep van de verschillende uilen af te spelen. Uilen reageren dan hierop omdat ze de indringer uit hun territorium willen verdrijven. Deze inventarisaties worden over het algemeen in de avondschemering verricht of in de vroege ochtend vlak voor zonsopgang.

De vraag komt naar voren of het altijd nodig is om op deze tijden te inventariseren. Eigenlijk wil je weten wanneer de uilen territoriaal actief zijn. Hiervoor kun je uitgebreid veldonderzoek doen, waarbij wordt genoteerd wanneer ze hun baltsroep laten horen. Hieruit kun je dan afleiden in welke maanden en op welk tijdstip van de dag de uilen het actiefst zijn en wanneer je dan ook de meeste kans hebt om ze te vinden tijdens het inventariseren.

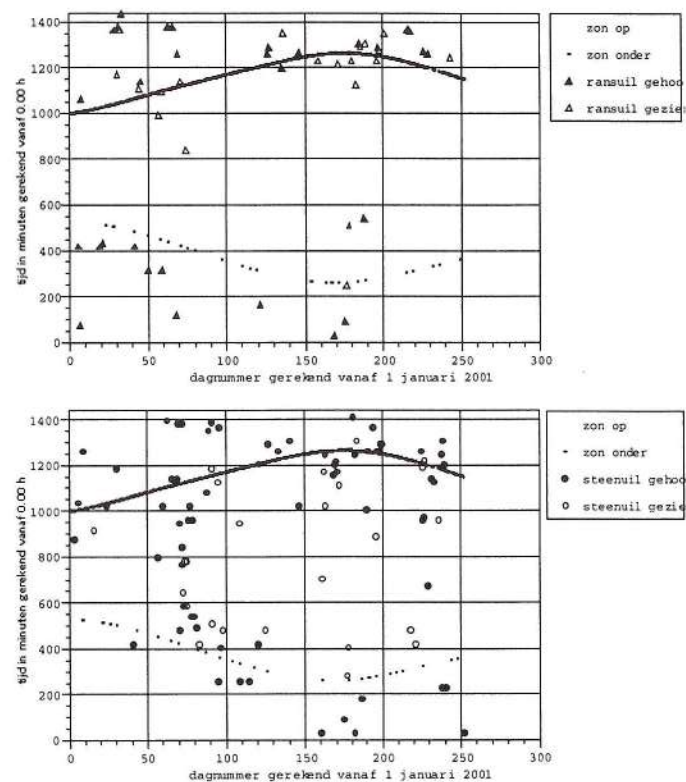
Er is echter ook een andere manier. Indien je buiten woont en elke keer noteert hoe laat je een uil hoort of ziet, krijg je ook een aardig beeld van de activiteit van de uilen. De heer Salari, wonend bij de Pikse Boogerd, heeft voor de periode januari-september 2001 genoteerd wanneer hij een ransuil of steenuil hoorde of zag. Hierbij is geen onderscheid gemaakt tussen man, vrouw of jongen. Wanneer je deze gegevens uitwerkt, krijg je toch een heel aardig beeld van de activiteit van de uilen.

In figuur 1 is voor zowel voor de ransuil als steenuil uitgewerkt wanneer de vogels riepen of gezien werden. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen roepende vogels en zichtwaarnemingen. Op de X-as staat het dagnummer weergegeven: 1 januari is dag 1 en 2 januari dag 2 enz. Op de Y-as staat de tijd weergegeven in minuten: minuut 1 is 1 minuut over twaalf midden in de nacht. Tevens is weergegeven wanneer de zon opkomt en ondergaat. Dit wordt weergegeven met resp. een dunne lijn en een dikke lijn.

De ransuil wordt over het algemeen tot dag 70 (± 10)

maart) alleen tussen zonsondergang en zonsopgang regelmatig gehoord. Pas na begin mei wordt de soort weer in het donker gehoord. In de zomerperiode (juli: dag 150-180) wordt de ransuil wel regelmatig gezien, maar wordt hij nauwelijks 's avonds roepend gehoord. Wel wordt de soort enkele malen midden in de nacht gehoord. Vanaf augustus wordt de soort weer regelmatig roepend vastgesteld.

De steenuil roept ook al midden in de winter maar vanaf begin maart kan de soort zowel overdag, als in de schemering en in het donker roepend worden vastgesteld. De soort laat zich ook regelmatig overdag zien. Na dag 100 (± 10 april) neemt het aantal

Figuur 1. Waarnemingen van ransuilen (boven) en steenuilen (onder) rond de Pikse Boogerd. Zonsopgang is aangegeven met een dunne lijn en zonsondergang met een dikke lijn.

waarnemingen van roepende steenuilen sterk af, terwijl er ook veel minder steenuilen worden gezien. In juli (na dag 150) neemt de roepactiviteit weer toe, zowel overdag als 's avonds en ook worden overdag weer regelmatig steenuilen gezien en dit zet zich de rest van het jaar voort.

Volgens de literatuur kan de ransuil al vanaf januari met baltsactiviteiten op de winterroest beginnen, maar de vogels zijn eind januari en begin februari nog maar een klein deel van hun tijd in het territorium aanwezig. Eind februari, begin maart is het vrouwtje voortdurend in het territorium aanwezig. Het tijdstip waarop de ransuil start met de eileg is afhankelijk van het voedselaanbod.

Indien er veel muizen zijn, beginnen de vogels eerder met de eileg en leggen ze grotere legfels. Opmerkelijk is dat binnen Nederland een duidelijk verschil is in de gemiddelde datum waarop de ransuil begint met de eileg. In Noord-Nederland is dat halverwege april, terwijl in Brabant en Limburg dit in de tweede helft van maart is. Voor de omgeving van Culemborg is dit dan ook vermoedelijk de tweede helft van maart, maar de eerste legfels kunnen waarschijnlijk al begin maart gestart zijn.

De vogels broeden 25 tot 30 dagen en beginnen al bij het eerste ei te broeden. De jongen verlaten het nest na ongeveer 3 weken. Na 4 weken kunnen ze vliegen en bedelen ze luidruchtig gedurende de gehele nacht om voedsel. Na zo'n 3-4 maanden zijn de jongen zelfstandig, maar kunnen ze zich nog enige tijd in het ouderlijke territorium ophouden.

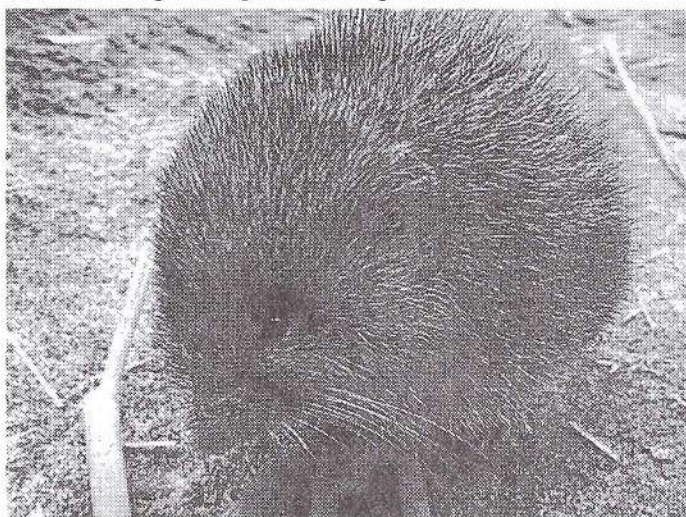
De steenuil kan het gehele jaar zijn roep laten horen, maar heeft een duidelijke piek in zijn roepactiviteit in de maanden maart-april (dag 60-120). Met de eileg neemt de roepactiviteit sterk af. Van enkele nesten rond Culemborg weten we dat de legfels ongeveer vanaf half april gestart worden. De steenuil begint te broeden bij het laatste of één na laatste ei, zodat de eieren ongeveer gelijktijdig uitkomen. De broedduur is ongeveer 26 dagen. De jongen verlaten na 4-5 weken het nest. Na 2-3 maanden gaat het familieverband verloren. De jongen kunnen al in augustus/september een eigen territorium in bezit hebben genomen.

ransuil, foto: Ben van de Broek

Kijken we nu opnieuw naar de plaatjes dan zien we dat

het aantal waarnemingen van de ransuil na begin maart sterk afneemt en dat na april het aantal waarnemingen weer toeneemt. De jongen kunnen in de avonduren veelvuldig hun bedelroep laten horen en het is dan ook niet verbazingwekkend dat in de mei en juni veelvuldig ransuilen worden gehoord en gezien. In augustus verlaten de jongen het territorium. In deze periode worden ook weer regelmatig ransuilen gehoord.

veldmuis, foto: Francisen van Jule

Bij steenuil zien we dat de vogels in het begin van het jaar rond de schemering actief zijn, maar dat in maart ook vogels overdag roepen. In april zijn de vogels nog wel actief vlak na zonsopgang en vlak voor zonsopgang, maar overdag roepen de vogels niet meer. In mei, de broedperiode, worden er overdag geen steenuilen gehoord maar in juni worden de steenuilen weer in de avondschemering gehoord en ook overdag weer gezien. In september (dag 240 en later) lijkt de roepactiviteit weer toe te nemen. De jongen vestigen hun eigen territorium en ook de ouders verdedigen het territorium tegen andere steenuilen.

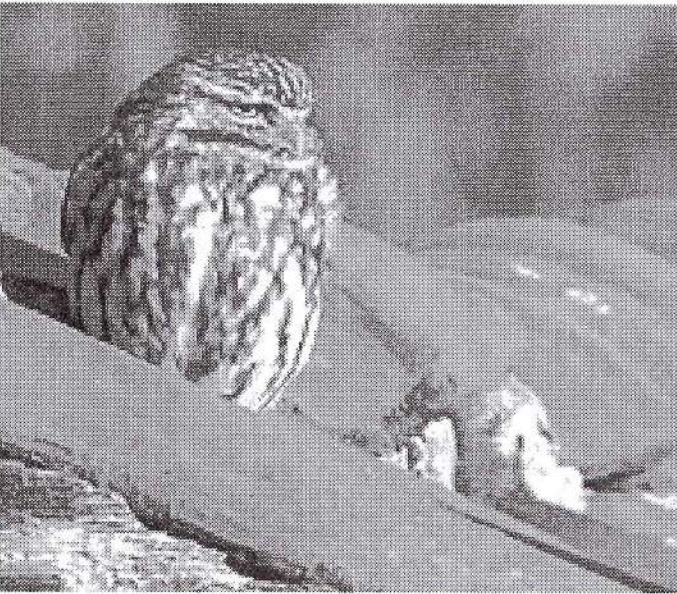
De figuren laten zien dat de steenuil in tegenstelling tot de ransuil ook overdag vaak actief is. Met name in maart en vanaf juli kan de soort regelmatig overdag worden gezien en gehoord. Een verklaring kan mogelijk deels in de voedselsamenstelling worden gevonden. Ransuilen eten vooral muizen en vogels terwijl steenuilen een veel gevarieerder menu hebben dat niet alleen uit muizen bestaat maar ook uit insecten, insectenlarven en wormen. Ook 's morgens vroeg kan de steenuil worden waargenomen, terwijl hij in het natte gras op wormen jaagt. De ransuil vangt vooral 's nachts in het donker muizen.

Het bovenstaande laat zien dat ook zonder diepgravend onderzoek inzicht kan worden verkregen in de activiteitspatronen van uilen. Het is dan wel belangrijk om consequent je waarnemingen op te schrijven. Duidelijk is dat het patroon van de activiteit van de steenuil anders is dan van een ransuil. De eerste soort is in bepaalde perioden van het jaar ook overdag actief, terwijl de ransuil zich overdag over het algemeen rustig

special nacht

houdt.

Natuurlijk heeft de methode ook nadelen. Je kunt alleen waarnemingen doen als je thuis bent. Dit betekent dat wanneer je overdag werkt, je nauwelijks waarnemingen overdag zult verzamelen. Ook tussen 12 uur 's avonds en 6 uur 's morgens zal het aantal waarnemingen minder zijn, daar veel mensen in die periode toch het liefst in

steenuil, foto: Ben van de Broek

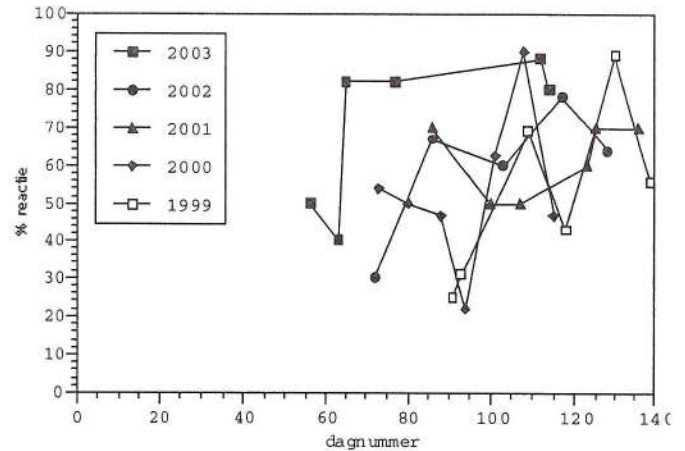
hun bed liggen.

Kijken we naar de SOVON-handleiding voor het inventariseren van broedvogels dan staan daar als datumgrenzen weergegeven voor steenuil en ransuil respectievelijk 1 februari-10 juli en 20 februari-20 juli. Dit betekent dat wanneer een vogel territoriaal gedrag in deze periode vertoont, het zeker is dat de vogel een territorium heeft en er niet sprake is van een doortrekker. Voor beide uilen wordt aangegeven dat de inventarisaties bij voorkeur bij zonsopgang, 's avonds of 's nachts kunnen worden verricht, maar dat de steenuil ook overdag kan worden waargenomen.

Kijken we naar de waarnemingen bij de Pikse Boogerd dan zien we dat de kans heel klein is een ransuil te horen vanaf 10 maart tot eind april. Voor de steenuil geldt dat spontaan roepende vogels het gehele jaar door aanwezig lijken te zijn, maar dat met name in maart de steenuil ook overdag zeer actief is. In het Handboek Vogelinventarisaties wordt dan ook niet voor niets aangegeven dat de steenuil bij voorkeur in de periode februari-april moet worden geïventariseerd.

Al enige jaren wordt jaarlijks de Lekdijk vanaf de duinen bij Beusichem tot aan Fort Everdingen op steenuilen geïventariseerd. Hierbij wordt om de 200-300 m met een cassetterecorder de baltsroep van de steenuil afgedraaid en alle reacties worden op kaart ingetekend. Jaarlijks wordt het gehele stuk drie keer bezocht in de periode februari-mei. Na afloop van de inventarisaties wordt op basis van de waarnemingen het aantal territoria op dit stuk bepaald. Op deze wijze is jaarlijks bekend hoeveel paar steenuilen op dit stuk dijk zitten. Je kunt

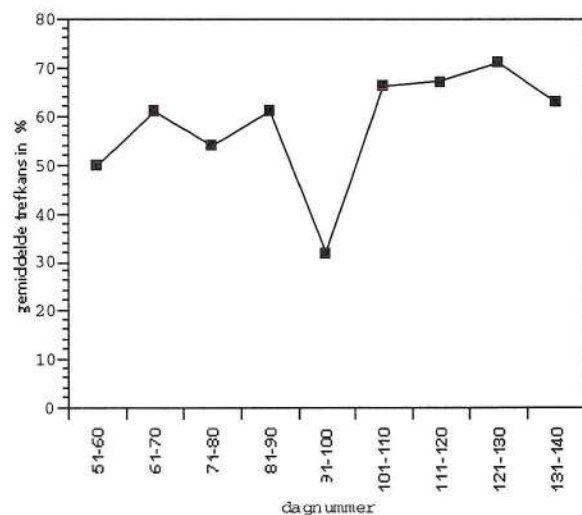
deze gegevens ook gebruiken om te kijken welk aandeel van de vogels per keer op cassetterecorder reageert. In figuur 2 staat dit weergegeven.

Figuur 2. De kans in procenten dat tijdens een inventarisatieronde langs de Lekdijk alle uilen op de cassetterecorder reageren.

Figuur 2 laat zien dat tussen jaren grote verschillen bestaan in de reactie van de uilen. In 2003 reageert tijdens de twee eerste bezoeken eind februari en begin maart slechts 40-50 % van de uilen, maar bij de volgende bezoeken reageert ongeveer 80% van de uilen. In 1999 reageert eind maart slechts 20-30% van de uilen, maar dit neemt toe tot bijna 90 % in half mei.

Voor figuur 3 is berekend per periode van 10 dagen hoeveel uilen er gemiddeld reageren. Hieruit blijkt dat afgezien van de opvallende inzinking eind maart, begin april, die door de jaren 1999 en 2000 wordt veroorzaakt, de kans dat een uil reageert, toeneemt in de periode maart-mei. Dit is opvallend omdat in de literatuur wordt aangegeven dat de roepactiviteit van de steenuil sterk afneemt na de start van de eileg. Maar uit figuur 3 blijkt dat je in ieder geval tot in mei goed steenuilen kunt

inventariseren.

Figuur 3. Het gemiddelde percentage van de steenuilen voor de periode 1999-2003 dat bij de inventarisatie met de bandrecorder per periode van 10 dagen reageert.

Tussen jaren blijken er wel grote verschillen te zijn in het

aandeel van de steenuilen dat reageert. Dit wordt vermoedelijk veroorzaakt door verschillen in weersgesteldheid. Vooral tijdens zachte voorjaarsavonden reageren de steenuilen vaak goed.

Opvallend is echter het verschil in de roepactiviteit in figuur 1 en in figuur 3. Op basis van figuur 1 denk je dat steenuilen het beste in maart geïnventariseerd kunnen worden, maar figuur 3 laat juist zien dat vooral april-mei een gunstige periode is. Een belangrijk verschil is dat de steenuilen uit figuur 1 spontaan roepende dieren zijn, terwijl de vogels uit figuur 3 juist met behulp van een bandrecorder worden opgewekt om te reageren. Mogelijk dat in maart de vogels actief zijn om de juiste grenzen van de territoria vast te stellen. In april-mei zijn de grenzen vastgesteld en hebben de meeste steenuilen al eieren en in sommige gevallen al jongen. De noodzaak om ruzie te hebben met de burens is mogelijk dan beperkt. Alleen wanneer een vreemde vogel in het territorium opduikt in de vorm van het geluid van een cassette-recorder zijn de vogels genoodzaakt om te reageren. De dieren hebben al veel geïnvesteerd in het territorium en de reproductie en het zou me dan ook niet verbazen als ze extra gemotiveerd zijn om een indringer uit het territorium weg te jagen.

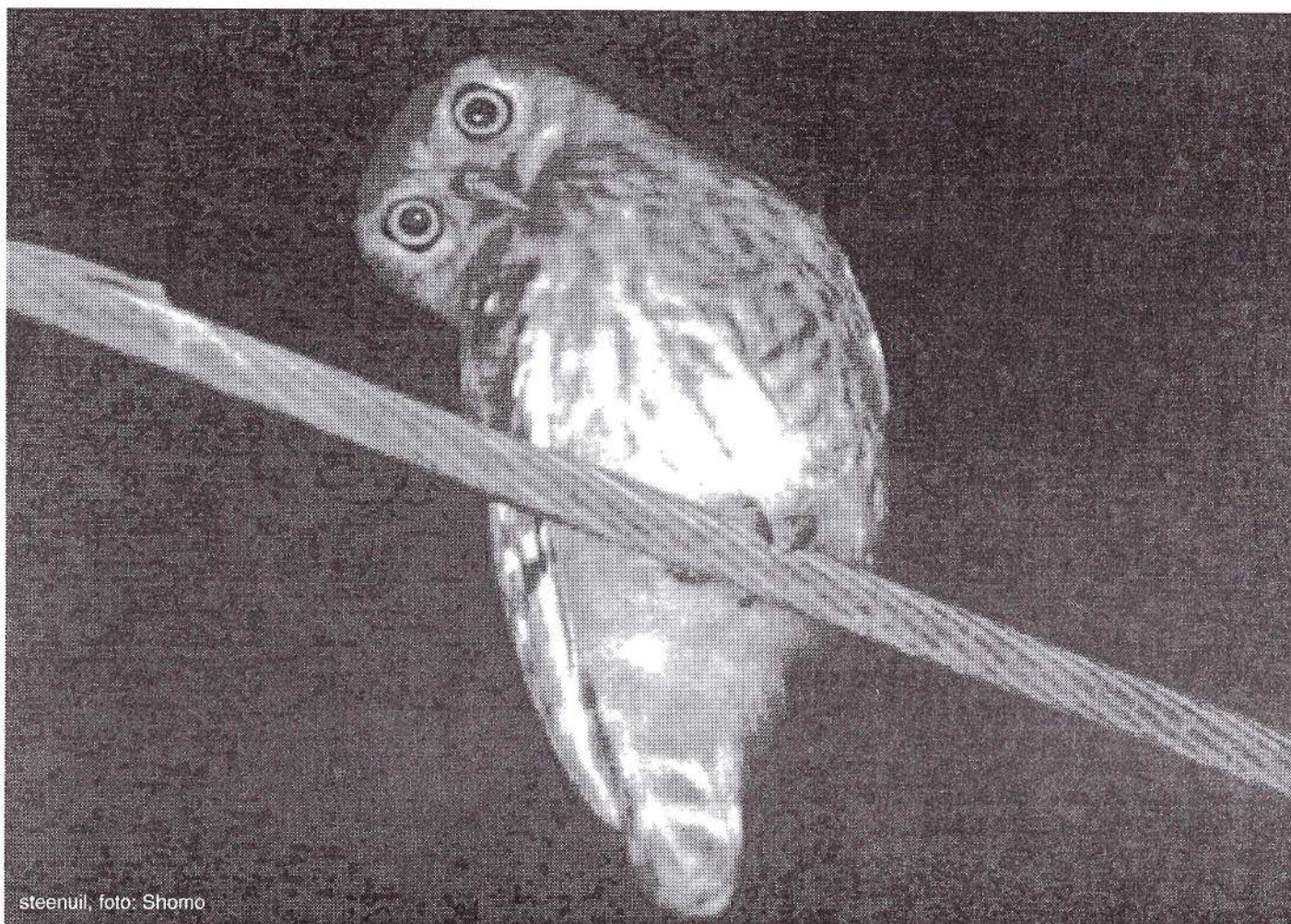
Het lijkt er dus op dat wanneer spontaan steenuilen wilt horen roepen je het beste in maart kunt gaan luisteren, maar dat wanneer je uilen wilt inventariseren met een cassette-recorder dat tot in mei goed mogelijk is.

Een woord van dank is op zijn plaats voor de heer

Salari, die zowel overdag als midden in de nacht met grote regelmaat zijn waarnemingen van uilen noteerde. Hij laat zien dat met het zorgvuldig noteren van waarnemingen je inzicht kunt krijgen in de activiteit van dieren in je naaste omgeving. Daarnaast moeten de mede-inventariseerders van lekdijk bedankt worden. Zonder het prettige gezelschap van onder anderen Ruud Post, Jan Dirk Buizer, André de Hamer en verschillende anderen was het maar een koude en saaie bedoening geworden.

Literatuur

- Cramp S. 1985. The birds of the Western Palearctic: Volume IV: Terns to Woodpeckers.*
- Dijk A.J. van 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken (handleiding Broedvogel Monitoring Project). SOVON, Beek-Ubbergen.*
- Hustings M.F.H., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam & M.J.S.M. Reijnen 1985. Natuurbeheer in Nederland deel 3: Vogelinventarisatie: achtergronden, richtlijnen en verslaggeving. Pudoc, Wageningen.*
- Koning F.J. & G. Baeyens 1990. Uilen in de duinen. KNNV/Gemeentewaterleidingen Amsterdam.*
- Schönn S., W. Scherzinger, K.M. Exo & R. Ille 1991. Der Stenkauz. Die Neue Brehm-Bücherei.*
- Wijnandts H. 1984. Ecological energetics of the long-eared owl (Asio otus). Ardea 1-92.*

steenuil, foto: Shomo

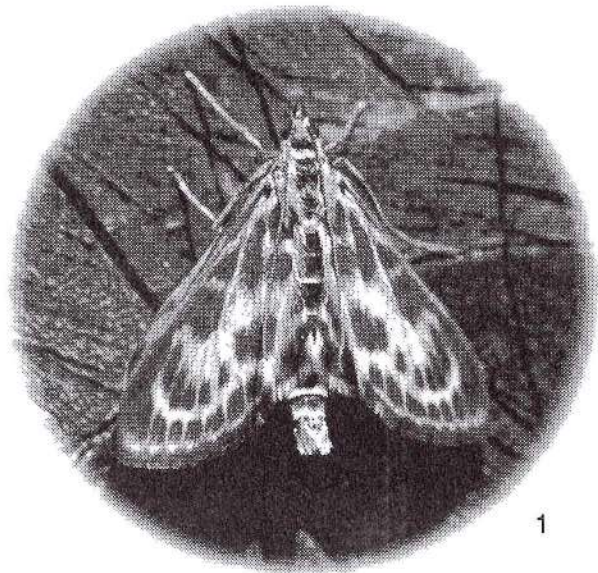
Nachtvlinders

door Anette van Berkel

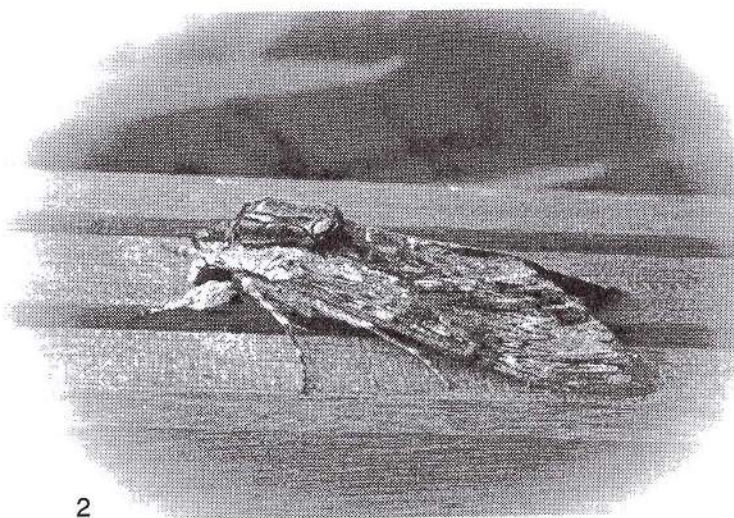
In het rivierengebied komen heel wat nachtvlinders voor. We zien ze meestal minder vaak dan de dagvlinders. Sommige zie je toch wel eens overdag. Heel vaak omdat we ze opjagen. Ook zien we ze nogal eens in de vorm van rups. De meeste rupsen die we in onze tuin vinden, zijn nachtvlinders. Er zijn ook nachtvlinders die 's avonds door ons lamplicht gelokt worden en op ons raam zitten.

Hier volgen enkel algemene en opvallende dieren.

1: brandnetelmot: vlinder komt nogal eens op lamplicht af. De rupsen eten brandnetel en dovenetelsoorten. De vlinders zitten overdag aan de onderkant van bladeren van kruiden. In de avond-schemering worden ze actief en lijken dan net witte spookjes. *Foto: Anette van Berkel*

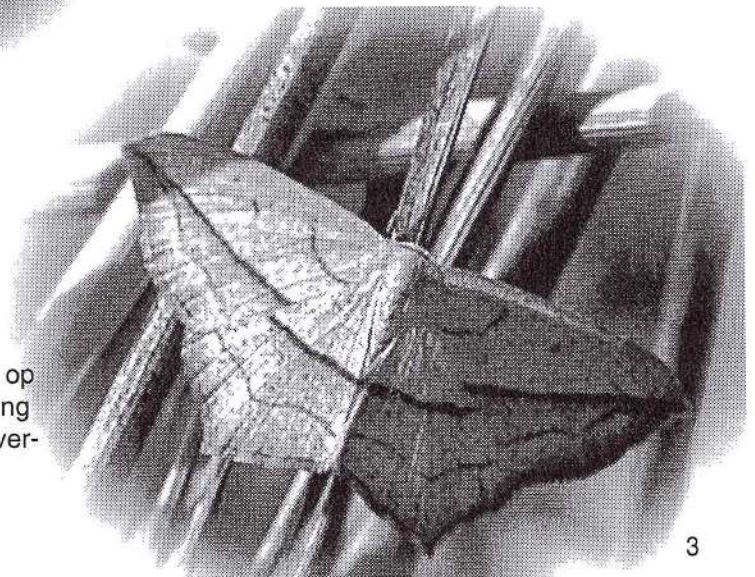
1

2

2: de windepijlstaart is een trekvlinder uit Afrika die bij mooie zomers ook in ons land verschijnt. Ook in ons werkgebied zijn er de laatste jaren geregeld waarnemingen. De vlinder drinkt als een kolibrie uit bloemen als tabak en kamperfolie. Dit doet hij in de avondschemering of 's nachts. De eitjes worden op akkerwinde of andere windes-oorten gelegd. De rups verpopt in de grond maar kan niet tegen vorst, dus overwinteren lukt hier niet. *Foto: Anette van Berkel*

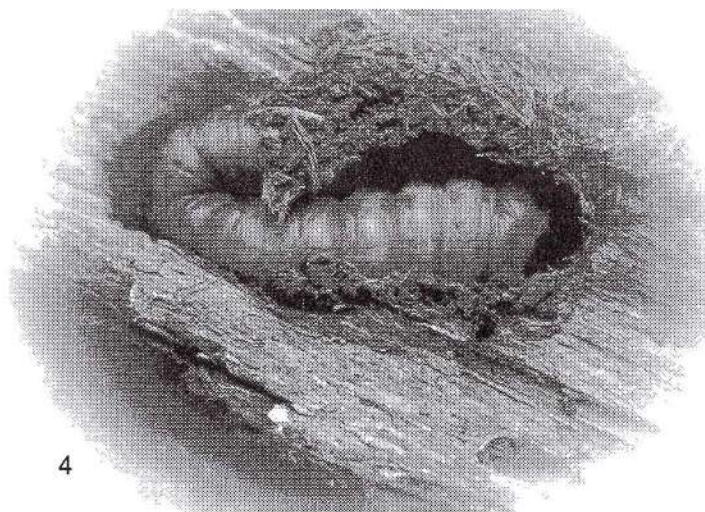
3: De lieveling is een beigebruine vlinder met roze, purperen lijnen over de vleugels en roze langs de vleugelrand. Overdag zitten ze in rust op stammen of bladeren. Ze leggen eieren op zuring of andere duizendknoopachtigen. De rupsen overwinteren. *Foto: Kars Veling*

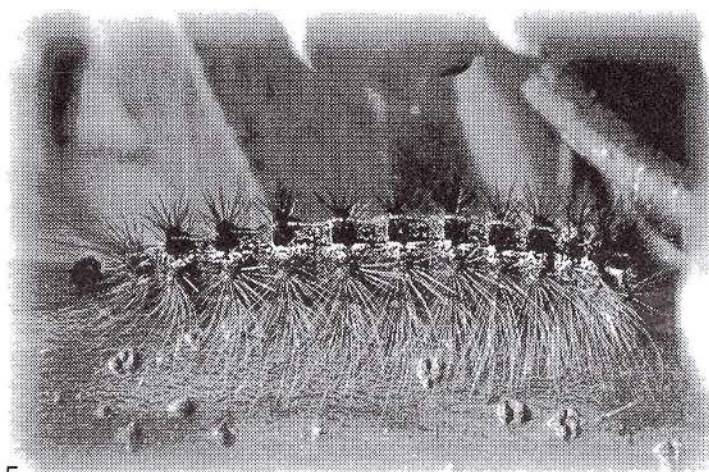
3

4: wilgenhoutrups: rups van de wilgenhoutvlinder zit onder de schors. De rups eet hout van diverse snel groeiende bomen als wilg, populier en els. Hij groeit langzaam. Het duurt drie jaar voor hij volgroeid is en dan is hij 8 cm lang. In dat stadium wordt hij nogal eens gezien als hij de boom verlaat om een plek te zoeken om zich in te graven om daar te verpoppen. Hun aanwezigheid wordt ook verraden door gaten in de stam. De vlinder is nachtactief, komt niet op licht af en wordt bijgevolg weinig gezien.

Foto: Annette van Berkel

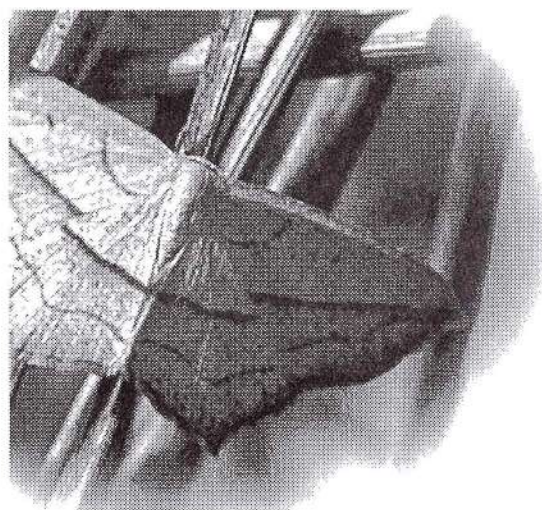
4

5

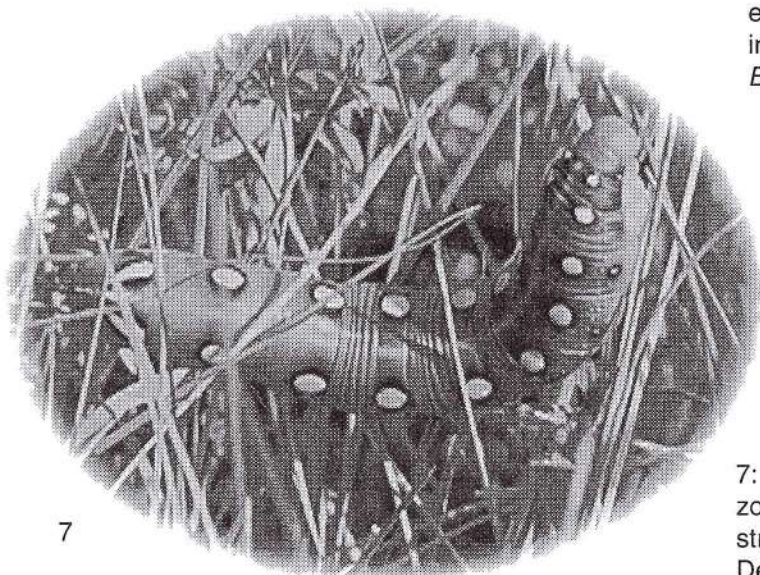
5: plakkerrups; na het uitkomen van de eieren verspreiden de rupsen zich over de verschillende loofbomen en struiken in de omgeving. Deze rups zit op wilg.

Foto Annette van Berkel

6

6: plakker: Het vrouwtje vliegt nauwelijks of niet. Zij wordt bezocht door het mannetje die haar vindt met behulp van geurstoffen. Het vrouwtje legt de eieren in een groep op dood hout. Ze beplakt ze met irriterende haren van haar achterlijf. Foto Annette van Berkel

7

7: walstropijlstaartrups: De vlinder komt in warme zomers naar Nederland en legt dan eieren op walstro of wilgeroosje. De rups wordt ca. 8 cm lang. Deze zat in 2003 op de Beusichemse dijk. foto Annette van Berkel

Nachtschade

Waar komt die naam vandaan?

door Ellen Geleedst

Naast waterschade, vorstschade en lakschade bestaat er ook nachtschade. Een leuke naam om eens uit te pluizen, wanneer we een thema-Hak-al hebben over de nacht.

Nachtschade is een enorm grote plantenfamilie; wel twee- à drieduizend soorten wereldwijd. De meeste soorten vinden we in Latijns-Amerika. In Nederland heeft de familie als wilde plant maar één duidelijke vertegenwoordiger: bitterzoet. Dan zijn er nog wat overgevaarde familieleden, die zich in het

bitterzoet, foto: Cees de Jong

wild ook staande weten te houden. En dan zijn er nog de cultuurgewassen: aardappel, aubergine, paprika en tomaat bijvoorbeeld. Dus het verhaal dat Columbus de aardappel uit Amerika mee naar hier nam, zou best eens kunnen kloppen.

Nachtschade. Nadenkend over het rijtje schadesoorten waarmee ik net begon, zou dit dus een plant moeten zijn die 's nachts schade veroorzaakt. Of is dat weer een al te simpele verklaring van de naam?

In ieder geval doet de naam 'schade' vermoeden, dat het om schadelijke planten kan gaan. Dat klopt ten dele ook. Veel familieleden zijn giftig, een aantal zelfs dodelijk. Maar er zijn ook bijzondere combinaties mogelijk: de aardappelplant is ook giftig, maar de knollen weer niet. Dus rustig stampot blijven eten.

Ik heb echter nergens kunnen vinden waarom er van nachtschade gesproken wordt. Enigszins onbevredigend is dat wel, maar misschien weet iemand de volledige verklaring. Op plantengebied ben ik een absolute leek, dus ik durf ook niet zomaar wat te beweren. Zeker is wel, dat de ongunstige klank van de naam 'nachtschade' niet terug te vinden is in andere talen. Dus misschien valt het allemaal wel mee. De wetenschappelijke naam voor de hele familie is 'Solanum'. Dat betekent zoveel als 'troost'. Onze uitdrukking 'soelaas bieden' is daar van afgeleid. Dat klinkt al heel wat lieflijker. En het

meen verspreide soort is. Hij kan ook op bijna alle bodemsoorten groeien, zowel in de zon als in de schaduw en op droge én natte plekken. Nou, dan heb je inderdaad heel Nederland zo ongeveer wel beschreven.

Waar komt dan de naam bitterzoet vandaan? Daar is gelukkig wel een bevredigend antwoord op te geven. De stengels van deze plant (ook familie van de tabak) werden vroeger wel gekauwd (gepruimd). In het begin geeft dat een bittere smaak, maar door de inwerking van speeksel wordt dat langzamerhand een zoete smaak. Vandaar bitterzoet.

Franse 'morelle', oftewel 'moerbeetje' klinkt ook niet zo schadelijk.

Bitterzoet

De belangrijkste wilde vertegenwoordiger van de familie is dus bitterzoet. Dat is een half-struikvormige bloeier, die wel tot twee meter hoog kan klimmen. De bloemetjes zijn klein, met een diep blauwpaarse bloemkroon. Later in het seizoen heeft hij vuurrode bessen.

In onze buurt staat hij onder meer in de uiterwaarden, bijvoorbeeld op de krib van de telpost in de Redichemsewaard. Voor heel Nederland geldt dat het een alge-

Toch eindig ik met een suggestie voor de verklaring van nachtschade. Misschien is het kauwen van bitterzoet niet helemaal risicovrij (giftige familieleden). Misschien is er wel een (niet meer zo) jonge onderzoeker die het verschil wil uitproberen tussen overdag en 's nachts kauwen. Hoewel, als mijn veronderstelling dan klopt, dan zou het 's nachts kauwen van bitterzoet wel eens schadelijk kunnen zijn. En dat wil ik toch niet op mijn geweten hebben. Misschien is het wel goed om niet altijd helemaal te verklaren waar die naam vandaan komt.

Uilenexcursie voor oud-cursisten

foto en tekst Ingrid Hille Ris Lambers

Op vrijdagavond 26 maart is speciaal voor de groep oud-cursisten een uilenexcursie gehouden in stadspark de Plantage in Culemborg. De aanleiding was het feit dat tijdens de vogelcursus in 2003 vrijwel alle soorten die in de cursus aan bod waren gekomen waren gehoord, behalve de bosuil. In de periode van vogelcursus was het eigenlijk al wat te laat in het seizoen om nog roepende uilen te horen. Aangezien veel cursisten het heel jammer vonden dat de bosuil in de Plantage zich niet liet horen, hebben we ter plekke toegezegd een uilenexcursie te houden op het eerstvolgende geschikte moment, in het vroege voorjaar van 2004.

Maart is een geschikte periode om roepende bosuilen te horen, omdat mannetje en vrouwtje gedurende de nacht steeds contact met elkaar houden. Het mannetje is ook erg alert op soortgenoten die het territorium betreden. Deze worden dan direct verjaagd.

De Plantage is geschikt voor de bosuil vanwege de afwisseling van oude opgaande bomen met wat opener terrein. Overdag drukt deze uil zich tegen de stam aan en slaapt, vrijwel onzichtbaar verstoppt. In de schemering wordt hij actief en jaagt hij vanaf een uitkijkpost op een tak op muizen en vogels. Er hangt ook een nestkast voor de bosuil in de Plantage.

De excursie vond dus plaats op 26 maart, ongeveer een uur na zonsondergang. Na een kleine rondwandeling

met wel twintig deelnemers hoorden we nog geen bosuil. Excursieleider Annette van Berkel had van haar dochter de gettoblaster geleend om bij afwezigheid van spontaan roepende uilen ze wat aan te moedigen met een mannelijke soortgenoot op cd. Hoewel we dit liever vermijden, omdat het bij de uilen onrust veroorzaakt, was het vanwege de educatieve doeleinden wel te verantwoorden. Het geluid van een mannetje bosuil is een typisch uilengeluid; zo iets wat je hoort in een scène in een spannende film.

Inderdaad bleek er toch eentje te zitten; een vrouwtje. Een duidelijk andere roep, minder uilachtig; het heeft wel iets van een meerkoet. Het was duidelijk dat zij behoorlijk ontregeld was door het geluid van de cd-speler, want het vrouwtje bosuil bleef een tijd doorroepen.

Na enige tijd geluisterd te hebben, zijn we doorgelopen naar een gebied waar in de afgelopen jaren steeds een steenuil broedde. Typisch gebied voor een steenuil zijn hoogstamboomgaarden met daaronder gras. Zijn nest maakt de steenuil graag in oude knotwilgen. Net toen we die ook wilden gaan aanmoedigen met de uilen-cd begon hij uit zichzelf te roepen. Deze soort heeft qua roep wel iets van een jammerende kat. Niet echt uilachtig dus.

Overigens waren er vanuit de uiterwaarden heel veel andere vogels te horen. Meeuwen, ganzen en eenden leken nog lang niet aan slapen te denken.

Regulieren 's nachts verlicht?

door Kars Veling

"Wat is dat nou toch weer?" "Waar is het Geldersch Landschap nu toch weer mee bezig?" "Kunnen we nu voortaan volop verlichte nachtwandelingen gaan maken?" "Zijn ze nou helemaal van de pot gerukt!"

Dit soort opmerkingen waren niet van de lucht in het voorjaar van 2002. Verspreid door de Regulieren, een natuurgebied van het Geldersch Landschap tussen Culemborg en Geldermalsen, waren hoge straatlantaarns neergezet. Om deze ook te kunnen laten branden stonden er langs de paden grote generatoren. Lichtmasten in de Regulieren???

Bij de ingang, maar niet die welke door de meeste NVWC-ers wordt gebruikt, stond een informatiebord met de verklaring van die 'dwaze' actie. Voor veel vogelwachters zal het nog steeds een raadsel zijn, maar in dit artikeltje volgt de verklaring.

Lichtmasten op dammetjes

In opdracht van Rijkswaterstaat heeft Alterra, een onderzoeksinstituut uit Wageningen onderzoek gedaan naar de invloed van verlichting op zoogdieren. Hoe ging het in zijn werk?

Tijdens het onderzoek zijn op zes verschillende locaties in het gebied lichtmasten op dammetjes geplaatst. Per locatie werd de verlichting maandelijks afwisselend in- en uitgeschakeld. Als op de ene helft van de locaties de verlichting een maand brandde, was die op de andere uit. De lampen gingen gelijktijdig met de gangbare wegverlichting aan en uit.

Per locatie werden zilverzandbedden aangelegd (de dammetjes werden met een flinke laag zand bedekt) op de dammetjes bij de lamp en op vier verschillende afstanden van de lichtmast. De avond voor de telling werden de zandbedden netjes vlakgestreken en de volgende morgen bij zonsopkomst werd gekeken welke zoogdieren er hun sporen in hadden achtergelaten. Op alle zandbedden werd dit gedaan en men hoopte te kunnen aantonen welk effect het licht had op de dieren en tot op welke afstand dat effect nog aanwezig was. In totaal zijn van mei tot half september 48 waarnemingsrondes uitgevoerd, waarbij de sporen in de zandbedden tot op soort werden gedetermineerd. Alleen de muizen bleken niet tot op soortniveau te kunnen worden herkend. Met al die gegevens zijn berekeningen en vergelijkingen uitgevoerd, maar ik zal nu alleen een paar diersoorten bespreken en de effecten die men op die dieren heeft gevonden.

Egel

Er zijn 157 egels geteld in de 48 waarnemingsrondes. Het blijkt dat het gedrag van de egel niet door het licht beïnvloed wordt. Misschien dat dit komt omdat egels

sterk op hun geur vertrouwen en minder met hun ogen doen.

Haas

Ook de haas bleek geen last te hebben van het licht (439 passages). Er was geen verschil in passages op verlichte en op onverlichte dammetjes. Sommige nachten bleken er over een dam veel hazensporen te lopen en het kwam voor dat ze moedwillig de experimenten verstoorden door flink in het zandbed te gaan wroeten.

Bunzing

Dit kleine roofdier blijkt door licht te worden aangetrokken. Op de verlichte dammen werden bijna 78% meer passages gevonden dan op de onverlichte. Het kan zijn dat ze daadwerkelijk door het licht worden aangetrokken, maar hen ook komen doordat hun prooidieren (kikkers bijvoorbeeld) op het licht afkwamen en dan zijn de bunzingen er ook als de kippen bij.

Hermelijn

Ook hermelijnen worden aangetrokken door het licht. Het zijn nieuwsgierige dieren en dat kan die aantrekking verklaren, maar het kan ook zijn dat hij bij het licht meer prooidieren denkt aan te treffen. Het totaal aantal passages van de hermelijn was slechts 25, zodat de gegevens wat minder betrouwbaar zijn.

hermelijn, foto; Rollin Verlinde

Wezel

Voor de wezel geldt nog veel sterker dat er geen conclusies getrokken kunnen worden, omdat er slechts zeven dammetjes zijn gepasseerd. Waarom er zo weinig wezelsporen zijn gevonden, wordt uit het onderzoek niet duidelijk. Voor zover ik het kan bekijken, is de wezel minstens zo algemeen als de bunzing en de hermelijn.

Vos

Ook de vos kwam op het licht af. Er werden tweemaal

zoveel passages geteld op de verlichte dammetjes. Hier geldt hetzelfde als bij de hermelijn, dat nieuwsgierigheid of dat de hoop op meer prooidieren de reden is.

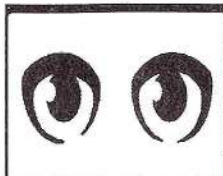
Voor een aantal andere soorten -ree, muskusrat, bruine rat en muizen- waren de verschillen niet significant, wat wil zeggen dat gevonden verschillen goed toeval zouden kunnen zijn.

Concluderend kan worden gezegd dat de meeste zoogdiersoorten in dit experiment werden aangetrokken door het licht of dat het ze niet uit maakte. Afstotende effecten zijn nauwelijks gevonden. Blijkbaar hebben ze geen hekel aan het licht. Is dat positief?

Het lijkt me niet want:

1. Hiermee worden geen argumenten verkregen voor het weren van licht uit de natuur, en dat hoopte ik nou net (Shit!).
2. Als dieren worden aangetrokken door het licht betekent het dat ze kwetsbaarder zijn en sneller verkeersslachtoffer zullen worden.

Dit onderzoek was er een uit een grote reeks. Gezien het feit dat er ook voorstudies zijn verricht naar de mogelijke onderzoeken die ze wellicht zouden kunnen evalueren om vervolgonderzoek te kunnen onderbouwen, kunnen ze nog wel jaren bezig zijn voordat er daadwerkelijk wat met de gegevens gebeurt. We zijn benieuwd!

**MILIEU
DEFENSIE**

Nieuws van Milieudefensie Culemborg

Eind vorig jaar zijn we naar Culemborg verhuisd. Als nieuwbakken inwoner viel mij al snel op dat de Vereniging Milieudefensie hier niet actief is. Zelf wil ik graag de landelijke campagnes van Milieudefensie ook lokaal een invulling geven.

Eko-aanbod in supermarkten
Een klein beginnetje heb ik gemaakt door in september in enkele supermarkten de variëteit aan biologische producten te tellen. Dit gebeurt sinds zes jaar in het hele land, zodat Milieudefensie een goed beeld krijgt van de ontwikkeling van het eko-aanbod bij supermarkten. Supermarkten worden zo effectief gestimuleerd om het assortiment verder uit te breiden. Op deze manier kun je in de eigen woonplaats zonder veel inspanning bijdragen aan een landelijke campagne.

Lokale activiteiten

De onderstaande plaatselijke activiteiten wil ik hierbij graag onder jullie aandacht brengen.
Zaterdag 19 juni: fietstocht naar producenten van biologische streekproducten.
Milieudefensie Culemborg organiseert samen met natuurvoedingswinkel Naturijn en stadsboerderij Caetshage een fietstocht naar producenten van biologische streekproducten in de regio. De fietstocht vindt plaats tijdens de open dagen van biologische producenten (19 en 20 juni). De tocht gaat om 10 uur 's ochtends van start bij Naturijn (Prijssestraat 6), zal stadsboerderij Caetshage aandoen en vervolgens Landgoedwinkel Mariënwaardt in Beesd. Hier is een aantrekkelijk programma met een videofilm over de productie en mogelijkheden de lekkernijen te proeven. Deelnemers krijgen door Natuurwinkel Naturijn een lunchpakketje voor onderweg aangeboden. Bij Naturijn is de hele zaterdag de route af te halen, ook

voor wie op eigen gelegenheid wil fietsen. Wie een langere tocht wil maken kan op zaterdag doorfietsen naar biologisch vleesbedrijf de Terp (Erichem) of op zondag naar ecologische tuinderij de Goudsbloem (Buren).

Acties die nu spelen zijn de acties 'Culemborg gentech vrij', waarvoor bij de Gemeente het verzoek is ingediend om Culemborg gen-techvrij te verklaren en de actie 'WTO-handen van mijn bord', waarbij het gaat om invoering van genetisch gemanipuleerde voeding en de macht van de World Trade Organisation (WTO) daarbij. Bij beide acties is het mogelijk een persoonlijke bijdrage te leveren.

Belangstelling?

Ik zou graag in contact komen met mensen die in Culemborg regelmatig of incidenteel iets willen doen met Milieudefensie-campagnes. Op dit moment is Milieudefensie op de volgende terreinen actief:

- Promotie EKO-producten.
- Verkeer en Vervoer: meer overheidsgeld voor het openbaar vervoer.
- Energie & Klimaat.
- Globalisering & Milieu.
- Ruimte & Landschap.

Voor meer informatie over deze campagnes: zie de website www.milieudefensie.nl

Heb je belangstelling? Heb je zelf andere ideeën dan de bovenstaande? Laat me dat dan weten. Deskundigheid is niet vereist, betrokkenheid bij het milieu is voldoende. Wil je (per e-mail) op de hoogte gehouden worden van plaatselijke activiteiten dan kan dat ook.

Han Horstink
Frederik van Eedenlaan 30
Tel. 536506
han.horstink@planet.nl
Of geef je (e-mail)adres door om de gratis Culemborgse Nieuwsbrief te ontvangen.

Natuur?

door Mike van der Linden

Natuur, waaraan denken we daarbij? Bossen, weidse heidevelden, de wadden, hoogveen, bloemrijke schraallandjes, laagveengebieden. En uiteraard aan het rivier-landschap met zijn uiterwaarden, plassen, dode rivierarmen met moerassen, dy-namiek. Een grote verscheidenheid aan plantensoorten en aan vegetatiestructuur en veel diersoorten met hun kleuren en geluiden. Zo bekeken is natuur alles waar we de natuurlijke processen en soorten zoveel mogelijk hun gang laten gaan en zelfs bevorderen.

Hoewel niet al die typen natuur rondom ons eigen Culemborg aanwezig zijn, vinden we er hier toch ook heel wat van: de uiterwaarden, de Regulieren, de Linge en haar oevers. Maar het buitengebied van Culemborg is groter, veel groter zelfs. In het overgrote deel ervan speelt de natuur niet de hoofdrol, dat doet de landbouw. In veel gevallen trekken we daar onze neus een beetje voor op: uitgestrekte groene biljartlakens vanwaar als het een beetje tegenzit een golf van mestgeur op ons afkomt. Strakke patronen zonder al te veel afwisseling overheersen, behalve dan aan de horizon door de voedersilo's of andere lelijke bedrijfsgebouwen en de voortrazende reuzen van nieuwe tractoren, die grote giertanks voortzeulen.

Vroeger, ja toen was het platteland zelf ook een kleinschalige weelde van variatie. Sloten die barstten van een verscheidenheid aan leven, velden volop korenbloemen, koekoeksbloemen, pinksterbloemen, margrietten, zelfs orchideeën en al die andere rijk bloeiende planten met al hun kleuren en vormen. Leeuweriken in de lucht, jode-lende wulpen, grutto's, kikkers, tal van vlinders. Duidelijke verschillen tussen de hoge gronden met hun boomgaarden en akkers, en de lagere met gras- en hooilanden en grienden. En een door vorm en schaal goed in het landschap passende bebouwing. Alles bij elkaar een waar Arcadië, een door mensenhanden gemaakte droomwereld lijkt het nu.

Kentering

Of dit beeld nu helemaal klopt of niet, het is zeker ten dele waar. En hiermee vergeleken was het platteland dat we kennen van een paar jaar geleden maar een armoe-dige toestand, al te duidelijk gericht op intensivering en rationalisering ofwel, in termen van toen: modernisering. Het door overheid en bankwezen gestimuleerde doel was een hogere productie en sneller geldelijk gewin, het gevolg was schaalvergroting, vermesting, verdroging, uitputting van de grond en uiteindelijk een grote verarming van de diversiteit van natuur en landschap.

Maar nu is er een kentering gaande op het platteland. Het beeld van een groen biljartlaken is op veel plaatsen achterhaald. En u kunt dat zelf zien. Niet alleen omdat de veranderingen vaak opvallend zijn, ook omdat er meer dan vroeger wandel- en fietspaden langs landerijen en sloten zijn aangelegd. U wordt door de plattelandsbewoners als het ware uitgenodigd om te komen kijken. Ook letterlijk: in de wijde omgeving van Culemborg zijn er tal van boerderijen die op gezette tijden hun stallen openstellen voor een bezoek. Ze vragen u eens kennis te komen maken met het boerenbedrijf en het dan niet bij kijken te laten. Aanraken mag, proeven ook. Vaak worden er ook producten van het land verkocht, als het even kan 'streekeigen' producten.

Waarom kiezen voor agrarisch natuurbeheer?

Nadat het platteland in de voorbije decennia op de golven van de ruilverkaveling ten behoeve van de landbouw veel van haar -juist ook door de landbouw ontstane- diversiteit en aantrekkelijkheid verloor, krijgt ze die nu dus weer langzaam terug. En meestal door diezelfde landbouwers: de kern van deze veranderingen wordt gevormd door 'agrarisch natuurbeheer'. Hieronder verstaan we alle activiteiten die boeren, alleen of samen met anderen en tegen vergoeding of niet, verrichten met het oog op behoud, herstel of ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden.

De redenen waarom boeren hiertoe overgaan, zijn zeer verschillend. Maar altijd hebben die boeren aardigheid in de natuur zelf en in werken met de natuur. Ze zijn die natuur weer zo belangrijk gaan vinden dat ze daar plaats voor zijn gaan inruimen in hun gangbare bedrijfsvoering. Maar boeren worden ook gemotiveerd doordat de overheid deze initiatieven is gaan steunen met geld, soms veel geld. In Den Haag en Arnhem (en andere provinciehoofdsteden) is men er van lieverlee ook van doordrongen geraakt dat natuur en landschap wel erg weinig meer ging voorstellen en dat dat strijdig was met de maatschappelijke behoefte aan groen, rust en recreatie op het platteland. Initiatieven om daar iets aan te doen waren dus zeer welkom en worden sinds ongeveer twintig jaar gestimuleerd met subsidies.

'Landbouwverbreding'

Sinds een jaar of acht is er voor de boeren nog een heel belangrijk motief bijgekomen om aan agrarisch natuurbeheer te doen en voor de overheden om dat initiatief financieel te stimuleren. De economische ontwikkelingen in de traditionele landbouw leiden immers voor de meeste boeren onherroepelijk tot lagere inkomens of zelfs volledig verlies daarvan. Bedrijfsbeëindigingen komen steeds vaker voor. Veel boeren gaan dus actief op zoek naar andere bronnen van inkomsten. Voor velen liggen die buiten de landbouw, maar anderen vinden die in wat men 'landbouwverbreding' noemt: agrarisch

natuurbeheer, maar bijvoorbeeld ook toerisme naast het boerenbedrijf of zorgboerderijen.

Voor de overheid is de economische achteruitgang van de landbouw ook een punt van zorg, omdat dat uiteindelijk leidt tot een sterk verminderde leefbaarheid op het platteland. Armoede en leegloop van het platteland leiden immers tot achteruitgang van het algehele voorzieningenniveau (bijvoorbeeld winkels, horeca, huisarts, openbaar vervoer) en vergrote problemen voor de achterblijvers. Bovendien ontstaat er zo leegstand in woonhuizen en bedrijfsgebouwen, en daardoor een instroom van niet aan het platteland gebonden inwoners en allerlei al dan niet legale bedrijven die niet passen in het platteland. Door financiële steun aan die boeren die willen en kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden van het platteland, slaat de overheid dan twee vliegen in een klap. De leefbaarheid van het platteland wordt ermee gediend en de maatschappelijke behoefte aan een gezonde en mooie natuur evenzeer.

Hoe doen de boeren dat?

Maar hoe dóen de boeren rondom Culemborg dat, wat komt er zoal kijken bij agrarisch natuurbeheer en wat levert het op voor natuur en landschap? Net als in de rest van Nederland is het ook rond Culemborg zo, dat de boeren meestal niet ieder op hun eigen houtje aan agrarisch natuurbeheer doen. Zij hebben elkaar opgezocht in een vereniging, de Vereniging voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (VANL) 'Tieler- en Culemborgerwaarden'. Deze is zo'n drie jaar geleden ontstaan toen de al langer draaiende VANL 'Tielerwaarden west' haar werkgebied uitbreidde tot Culemborg, Geldermalsen en een deel van Buren. Nu beslaat de VANL het meest westelijke deel van Gelderland tussen Lek en Waal, tot aan het Amsterdam-Rijnkanaal. In totaal telt de vereniging zo'n 200 leden, vooral praktiserende en hobbyboeren en daarnaast ook burgers. Van de 25 tot 30 praktiserende boeren in Culemborg is een kleine helft lid. Daarnaast zijn er ook in Culemborg burgers lid geworden van de VANL.

De manier waarop boeren met agrarisch natuurbeheer bezig zijn, is heel divers. In veel gevallen hebben zij hun erf aangepakt door allerlei aanplant en andere voorzieningen. Het begrip 'erf' dient u dan wel breed op te vatten: niet alleen de ruimte rondom huis en bedrijfsgebouwen, maar bijvoorbeeld ook huisboomgaarden, de paden naar de dichtbij de boerderij liggende huiskavels en de erlangs liggende sloten, en de vaak op enige afstand aangelegde mestopslagplaatsen. Aanplant van struiken en hagen, aanleg van plasdras-oeveren, plaatsing van nestkasten en planken voor allerlei vogels en zoogdieren zijn hier wel de meest toegepaste mogelijkheden.

Bijzondere milieus

Wat verder weg, rondom de percelen, zijn her en der slootoevers langs graslanden uitgerasterd om te voorkomen dat het vee daar de boel vertrapt. Ook zijn op veel oeveren plasdras-situaties gecreëerd, heel bijzondere milieus voor tal van planten- en diersoorten. Langs sommige akkers zijn randen van enkele meters breed ingezaaid met (ruigte-)kruiden, waardoor ze geschikt zijn geworden als voedsel, dan wel schuilbiotoop voor allerlei kleine zoogdieren, insecten (als vlinders) en vogels als patrijzen. Bij het strooien van kunstmest of verdelingsmiddelen wordt vaak een strook van enkele meters langs de sloot vrijgehouden om zo te voorkomen dat het slootwater verontreinigd raakt.

Soms hebben grasland- of bouwlandpercelen een wat ongelukkige vorm, zodat er een hoekje overblijft dat moeilijker te bewerken is. Een aantal boeren heeft er dan voor gekozen die overhoeken te beplanten met wat bomen en struiken. Vooral als die hoekjes niet al te ver van andere soortgelijke elementen als hagen, bosjes of struwelen afliggen, kunnen ze goed dienen als

verspreidingsweg voor tal van (vooral dier-)soorten. Hetzelfde geldt voor de poelen, meestal aangelegd voor amfibieën maar ook van groot nut voor veel andere dieren. Zelfs zijn op enkele plaatsen broedhopen aangelegd voor ringslangen.

Op de percelen zelf wordt het agrarisch beheer aangepast. Als het doel een grotere rijkdom aan plantensoorten is (en daarmee ook van allerlei kleine dieren), wordt minder bemest en op een later tijdstip en als het even kan ook minder vaak gemaaid. Juist de meer bijzondere soorten, die in 'normale' situaties minder concurrentiekrachtig zijn maar het in schrale

omstandigheden juist beter kunnen uithouden, varen hier wel bij en krijgen zo meer kans om hun zaad te laten rijpen voor de volgende generatie. Maar het kan ook zijn dat de boer zijn beheer richt op weidevogels. Die hebben meer aan een 'vette' weide, als daar maar met tijdstip van bemesten en maaien rekening wordt gehouden met de broedtijd. Meestal helpen hier veel vrijwilligers mee aan deze weidevogelbescherming: zij sporen de nesten op en markeren die, zodat de boer eromheen kan rijden bij zijn werk. Ook beschermen ze de nesten met een soort ijzeren koolen, zodat het vee ze niet kan vernielen.

En het werkt!

We zeiden het al eerder: u kunt de 'groene' veranderingen in het platteland zelf zien. Uiteraard niet overal, maar de schaalvergroting is op veel plaatsen ten einde, er komt weer meer groene structuur, differentiatie en variatie in het landschap. De achteruitgang van tal van soorten wordt vertraagd of gestopt, soms zelfs omgezet in vooruitgang. Hier is een glooiende oever langs de sloot aangelegd waarop tal van bijna verdwenen soorten weer een kans krijgen, daar worden de wegbermen weer natuurvriendelijk onderhouden. Graslanden komen onder een kleurrijker bloementapijt te liggen, grutto's, tureluurs, watersnippen en andere weidevogels kunnen hun plek weer vinden. In de aangelegde poelen hebben verschillende amfibiesoorten hun opwachting kunnen maken. De verbeterde waterkwaliteit in de sloten zorgt ook daar voor veel meer leven. Eendenkooien worden hersteld, overhoekjes omgetoverd tot bosjes die samen met geplante hagen of rijen knotbomen een lint van 'stapstenen' vormen waarlangs tal van soorten van de ene naar de andere plaats kunnen migreren. Erfbeplanting onttrekt de lelijke boerenbedrijfsgebouwen aan het zicht en met simpele maatregelen wordt het zwaluwen en zelfs steen- en kerkuilen weer mogelijk gemaakt een nestplek te vinden.

Maar veel veranderingen gaan langzaam en zijn

voorlopig nog alleen merkbaar als je er goed op let. Minder mest en bestrijdingsmiddelen, hogere waterpeilen: er is ontegenzeggelijk sprake van, maar nog lang niet overal, en waar het gebeurt lang niet altijd continu. En waar boeren op die manier betere omstandigheden scheppen, duurt het vaak nog een aantal jaren voor de gevolgen ervan goed zichtbaar worden bij planten en zeker bij dieren. Maar die effecten komen, als het agrarisch natuurbeheer maar voortgezet kan worden.

En verder ...

Voor veel (lang niet alle!) van deze activiteiten kunnen de boeren, al dan niet via de VANL, subsidie krijgen van Provincie of Rijk, of zelfs uit Brussel. Maar vaak is die bijdrage niet afdoende voor de geleverde inspanning en investering, of te incidenteel of eenmalig. Om de financiële basis te versterken, zoekt de VANL naar mogelijkheden om ook voor andere spelers in het buitengebied werk over te nemen, tegen betaling. Vooral gemeenten, de provincie, het waterschap en Rijkswaterstaat zijn verantwoordelijk voor de zorg voor kilometers wegbermen, sloten en oevers. Het beheer hiervan zou onder goede afspraken en tegen een redelijke vergoeding goed uitgevoerd kunnen worden door boeren. In een aantal gevallen gebeurt dat al (vooralsnog niet in Culemborg), maar men streeft naar uitbreiding. Zelfs het beheer van natuurgebieden, eendenkooien bijvoorbeeld, heeft de VANL in het vizier. Maar daar komt vooral wat betreft deskundigheid nog wel wat meer bij kijken, zodat dat nog wel wat verder in het verschiet ligt. Maar hoe het ook zij, naar het zich laat aanzien krijgen de eigenlijk voor het beheer verantwoordelijke instanties langzaam maar steeds meer oog voor het nut van zo'n aanpak. De kundigheid van de boeren staat garant voor kwaliteit, de prijs ervoor kan op een redelijk niveau vastgelegd worden en tegelijkertijd ontstaat zo onder de streekbewoners meer betrokkenheid bij en draagvlak voor hetgeen die eigenaars voorstaan.

Hoe het ook zij, het is dus juist in deze 'beginfase' heel belangrijk dat agrarisch natuurbeheer gestimuleerd wordt. Geld is daarbij zeer belangrijk, maar ook steun onder de bevolking: de boeren moeten ook kunnen merken dat hun inspanningen wat betekenen voor andere mensen. Er is weinig zo stimulerend voor een boer die aan agrarisch natuurbeheer doet als een positieve reactie van iemand die van het resultaat ervan geniet. En of dat nou een fietssende recreant is die opgaat in het landschap of een natuurfreak die opgaat in een paar plantjes of beestjes, maakt daarbij niet uit. En als veel mensen blij geven van hun steun voor agrarisch natuurbeheer, wordt het voor de overheid ook steeds belangrijker om er beleidsmatig en financieel ruimte voor te scheppen.

Ziet u wat in het agrarisch natuurbeheer rondom Culemborg? Dan zou u kunnen overwegen om lid te worden van de VANL Tieler- en Culembergerwaarden. Neemt u daarvoor dan schriftelijk contact op met de schrijver van dit verhaal (adres: Ooster-singel 9, 4101 GG te Culemborg, of linvis@tiscali.nl).

Het natuurmoment

Tekst en foto's: Jouke Altenburg

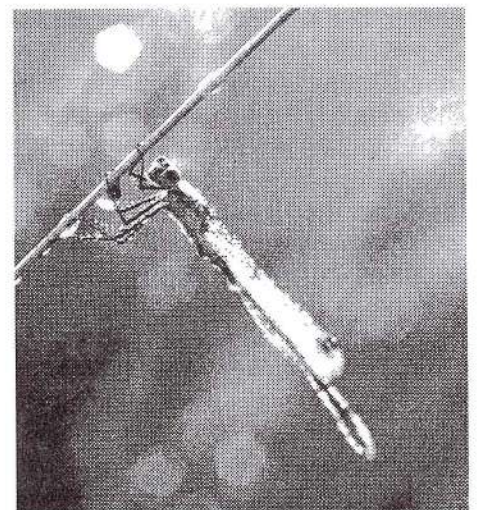
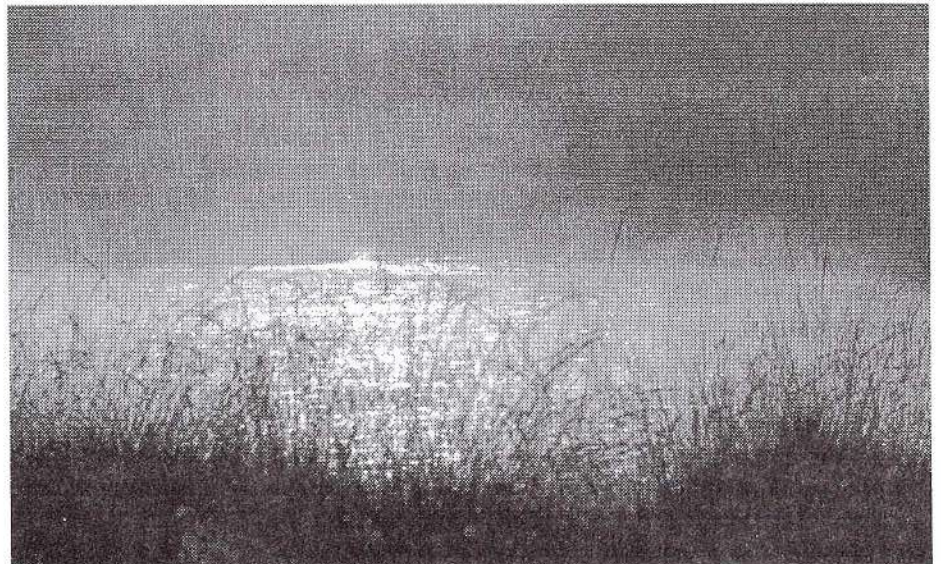
Iedere natuurliefhebber heeft herinneringen aan bepaalde mooie momenten in de natuur. Een ontmoeting met een bijzonder dier, een opmerkelijke gebeurtenis of een eerste blik op een onvergetelijk landschap. In deze rubriek kunnen de lezers van de Hak-al zulke natuurmomenten beschrijven. Deze keer beschrijft Jouke Altenburg hoe hij een bijzonder natuurmoment in foto's wist te vangen.

Zonsopgang Kampina

Natuurfotografie heeft mijn liefde voor buiten verdiept. Je rent niet alleen door naar een volgende soort maar probeert je gevoel bij de natuur zo goed mogelijk vast te leggen in een beeld. Fotograferen dwingt me tot stilstaan en genieten van kleine dingen. Als beginnend fotograaf, met als uitrusting een tweedehands Canon met 50 mm objectief en geleende tussenringen, kreeg ik op 16-jarige leeftijd een impuls door het contact met Ad de Weijer, Brabants natuurfotograaf in hart en nieren. Hij had oog voor subtiel lichtspel en details. Vooral van water wist hij in mijn ogen weergaloze opnames te maken.

Opgroeïend in Vught kwam ik al enkele jaren op Kampina. Nooit was het me echt gelukt in een foto te vangen wat ik voelde wanneer ik het Huisvennegebied binnenliep. Het moet begin september 1978 zijn geweest dat ik weer eens vlak voor zonsopgang Kampina opfietste. Een vos zat midden op het bospad en liep rustig een stukje voor me uit. Op de 'standplaats' van mijn fiets aan de rand van het vennegebied ratelden twee nachtzwaluwen er lustig op los. De witte vleugelvlekken van het mannetje waren met het blote oog te zien. Een vrouwtje bosuil riep de nacht vaarwel. Met gouden gloed kwam de zon op door de grondmist. Een licht briesje toverde af en toe prachtige, glinsterende kringen in het water. Het was doodstil, met uitzondering van een paar hinnikende dodaarzen wat verderop. Alles klopte die ochtend. Ik veroorloofde het me om bijna een heel Kodachrome 64 diarolletje vol te schieten; een maand zakgeld. Twee weken later waren de dia's klaar. Ze horen nog steeds bij de mooiste opnames die ik gemaakt heb. En ik krijg nog elke keer kippenvel als ik ze bekijk.

Heeft u ook herinneringen aan zo'n natuurmoment? Deel het met ons en met de andere lezers. Het maakt niet uit of de tekst kort of lang is, goed of slecht geschreven, het gaat puur om het moment. Stuur uw verhaal naar het redactieadres vanveen.geleedst@planet.nl of naar het postadres Dorpsstraat 24, 4111 KS in Zoelmond.

Jaarlijkse roofvogeltelling (nr. 22)

door Ingrid Hille Ris Lambers

De vogelwerkgroep van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg hield zaterdag 31 januari haar 22ste jaarlijkse roofvogeltelling. Twaalf tellers doorkruisten per fiets in zes groepen van twee het gebied dat ruwweg ligt tussen Culemborg, Zoelmond, Buren en Beesd (ten oosten van de A2) op zoek naar de hier aanwezige roofvogels.

De coördinator van de roofvogeltelling, Paul van Veen, heeft kaarten van het werkgebied meegenomen en deelt die uit aan de deelnemers. Dat zijn er veel dit jaar! In tweetallen springen we op de fiets om snel te beginnen, want de lucht ziet er dreigend uit. Voor de tweede achtereenvolgende keer trekken Louis van Oort en ik door het gebied achter de Zeedijk, in het zuidwesten van het werkgebied van de NVWC.

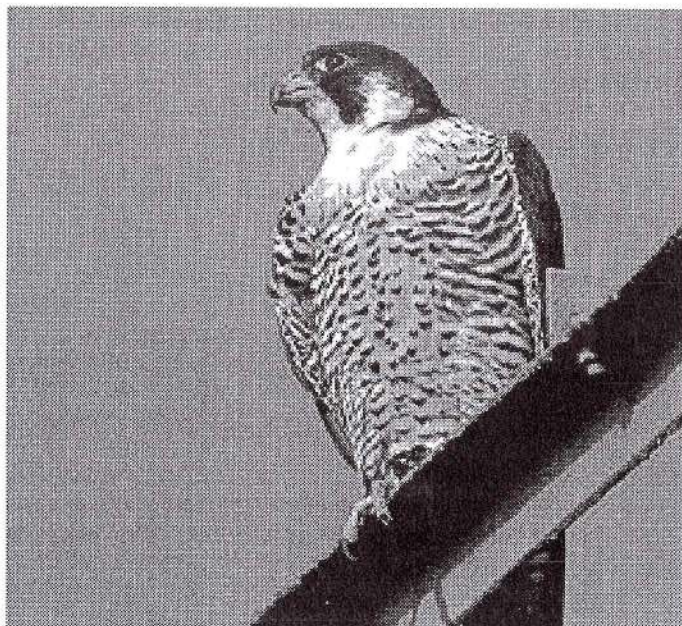
Er staat een flinke wind; daardoor zoeken enkele buizerds de luwte van populierenbos en struweel, waar ze onder andere omstandigheden niet gauw te zien zijn. Jagen in een bos is voor een grote, niet zo wendbare buizerd niet ideaal. Het liefst jaagt de buizerd vanaf een paaltje in een weiland, of vanaf een tak aan de rand van een bos op mollen, muizen en regenwormen. Zodra de zon even schijnt, gaan de meeste buizerds op de wieken en profiteren van de thermiek. Nadeel van rondzwevende buizerds voor de roofvogeltelling is het risico van dubbeltellingen, want zo'n rondzwevend exemplaar kun je vanaf veel plekken zien.

Maar vandaag is er geen zon. De buizerds zitten ineengedoken en hebben zich ver teruggetrokken in het struweel. Dat geeft helaas ook een vertekend beeld in de telling. Die reeën die we vorig jaar tussen de grienden zagen laten zich vandaag niet zien, evenmin als de sperwer. Dit jaar zien we alleen buizerds en torenvalken. De route gaat over de meidoornlaantjes van Mariënwaard waar we de fiets aan de hand moeten nemen vanwege de modderige paden. De mountainbikeroute die hierop is gereden vorige week heeft de begaanbaarheid geen goed gedaan. Even pauzeren met een kop koffie, de modderplaggen van de fietsbanden steken, en dan het laatste deel van de route doen. We hebben dan de wind in de rug. Dat het laatste halfuurtje dan ook nog wat natter wordt, nemen we op de koop toe.

De resultaten

Uiteindelijk vielen de totalen nog mee: 85 buizerds, zeventien torenvalken, zes sperwers en één of twee slechtvalk(en).

Afgezet tegen het langjarig gemiddelde van deze tellingen zijn de totalen voor sperwer en torenvalk normaal.

slechtvalk, foto: Ben van de Broek

Die gemiddelden zijn respectievelijk zestien (torenvalk) en vijf (sperwer).

Bij de buizerd is iets anders aan de hand. Tot 1997 werden er gemiddeld 37 buizerds gezien tijdens de telling. In de periode van 1997 tot 2003 liep het gemiddelde ineens op tot 114 exemplaren. Het aantal van 85 bij deze telling past, hoewel het aan de lage kant was, binnen de ontwikkelingen van de laatste zeven jaar. Daarin werden namelijk tussen de 90 en 161 buizerds gezien. Het slechte weer in ogenschouw genomen, kan dus ook voor de buizerd worden teruggekeken op een geslaagde telling. De meeste van de buizerds die in de winter hier worden gezien, trekken in het voorjaar weer terug naar Scandinavië om daar te broeden. Slechts een klein deel van de hier overwinterende buizerds broedt ook in deze omgeving.

Leuke 'bonus' was de slechtvalk die door twee groepjes waarnemers werd gezien langs de Lek. Het is de grootste valk die in Nederland voorkomt. Een imposant beest vanwege de steile duikvluchten waarin hij zijn prooi grijpt. Het is overigens voor het derde jaar op rij dat tijdens de roofvogeltelling één of meer van deze valken worden gezien.

De merel als kersendief

door Eric Schuurman

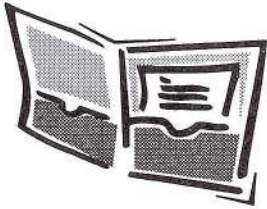
Merels zijn dol op kersen, dat is niets nieuws, maar toch... moet dat nou zo? Ik kan niet ontkennen dat ik er soms toe neig een hekel te hebben aan merels. Er zijn er zoveel en waarom maken ze zo'n rotherrie met een alarmroep, zodat je in hun buurt nooit eens onopgemerkt kunt observeren?

Als er een steenuiltje in de buurt zit, is het al helemaal hommeles: alarmfase II met twee, drie merels tegelijk. Jonge steenuilen -kwetsbare uilskuikens- kregen vorige zomer dan ook geen kans en overleefden hun eerste dagen in vrijheid niet. En ze zijn zo verrekte slim, die merels, en zo hebberig. Wie eet er nou kersen al ver voor ze rijp zijn? En zelfs met een flinke kersenboom helemaal voor ze gereserveerd, zijn ze niet tevreden en wel slim genoeg om ook nog precies een vuistgroot gaatje te vinden in het net dat over de voor onszelf gereserveerde bomen hangt. Je vindt daaronder dan van die half opgegeten kersen, kennelijk uit de snavel gevallen en er blijven rijtjes kersenpitten aan steeltjes hangen, keurig netjes schoongemaakt.

En blijft het daarbij? Kennelijk niet, zo vond ik in een oud merelnest een tiental kleine bruine knikkertjes, net uitgedroogde kleiballetjes; het bleken kersenpitten. Kennelijk voeren de merels hun jongen naast een eiwitrijk dieet van wormen ook de nodige vitamines via verse kersen. Andere vruchten of bessen zijn er zo vroeg in het jaar nog niet. Jong geleerd oud gedaan geldt dus ook voor deze kersenplukkers.

Petje af voor deze slimme vogels. Ze hebben niet voor niets de status van meest talrijke standvogel in Nederland bereikt. En hoe zou het zijn op warme zomeravonden zónder een zingende merel op het dak?

*Vanmorgen werd ik wakker van de vogels
en ik dacht werd ik wakker? van de vogels?
Van het licht ook, maar meer van de vogels.
Het licht zacht zingend, de vogels keihard
(dichter onbekend)*

periode december 2003 - maart 2004

VAN DE Leesplank

door Leo van der Kooij

Hieronder volgt een selectie van de mijn inziens opmerkelijkste artikelen en berichten in de tijdschriften die de afgelopen periode bij de NVWC zijn binnengekomen.

Altenatuurtje

In het Altenatuurtje staat onder meer een leuk overzicht met kaartjes van de verspreiding van de 5 soorten brandnetelvlinders in het land van Altena. Voor de duidelijkheid: de brandnetelvlinders zijn de atalanta, de kleine vos, de dagpauwoog, het landkaartje en de gehakelde aurelia. De laatste twee soorten zijn het minst talrijk zowel in aantal als verspreiding.

Argus

Argus nr. 4 besteedt veel aandacht aan de jacht op ganzen, smienten en knobbelzwanen. Met name de ruime ontheffingsverlening om schade aan landbouwgewassen te voorkomen of te beperken is in veel gevallen een ernstige uitholling van de flora- en faunawet. In sommige streken van ons land zijn roofvogels nog steeds vogelvrij. Met alle mogelijke middelen (afschot, klemmen, vergif en zelfs opzettelijk introduceren van vogelziekten) werd gedurende 20 jaar in Midden-Limburg en het aangrenzende Duitsland alle soorten roofvogels belaagd. In alle gevallen zijn het jagers die dit op hun geweten hebben (zie Argus nr. 1)

Boomblad

Hoe pakken we de versnippering van de Nederlandse natuurgebieden aan. In Boomblad lezen we (nr. 6 bladzijde 8 en 9) over de resultaten van een onderzoek naar de knelpunten. In 88% van alle onderzochte gevallen blijkt het om

wegen te gaan. Om deze knelpunten aan te pakken is een meerjarenprogramma ontsnippering gemaakt.

Brachytron

In Brachytron staat een heel interessant artikel over libellen in de Biesbosch (pag. 3-13). Door natuurontwikkeling en de verbetering van de waterkwaliteit hebben zich de laatste jaren 10 nieuwe soorten in het gebied gevestigd. Het totaal aan libellensoorten in de Biesbosch is hiermee op 40 komen te staan. De laatste aanwinst voor ons land op libelengebied is de gaffelwaterjuffer die in 2003 in Tegelen (Limburg) werd waargenomen. (zie pag. 27-29).

Kruisbek

Het themanummer van de Kruisbek is geheel gewijd aan de Utrechtse Heuvelrug. Herman van den Bijtel schreef over de biotopen van de vogels van dit gebied en Fons Bongers schreef over de vogels van vliegbasis Soesterberg. Deze basis zal over vier jaar worden opgeheven. Wat zal er met de natuurwaarden van dit gebied (totaal 500 hectare waarvan ruim de helft "natuur") gebeuren?

De Levende Natuur

Het voorjaar is de tijd van de bloeiende stinzenplanten. In de Levende Natuur vertelt Wim Baas over het ontstaan en de ligging van stinzenplantenbiotopen. Van nature komen de meeste stinzenplanten voor in de hellingbossen in kalkgebieden in Midden- en Zuidoost Europa. Hoe zijn deze planten in Nederland terechtgekomen en hoe kunnen zij zich handhaven? Het verhaal gaat over terpen, wallen, forten en buitenplaatsen waar de

mensen door de eeuwen heen gunstige milieus voor deze planten heeft gemaakt.

Lutra

In Lutra staan ondermeer artikelen over stranding van walvisachtigen op de Nederlandse kust in de periode 1993-1997. Bruinvissen spoelen het meest aan maar het spectaculairst zijn natuurlijk de potvissen. In genoemde periode 9 stuks.

NVL nieuwsbrief

Een leuk overzicht over trekkende vlinders en libellen is te lezen in NVL nieuwsbrief 1 op bladzijde 10 en 11. De auteur Evert Ruiter zag op 19 juli 2003 een stroom trekkende insecten vanaf het strand van Vlieland. Negen soorten vlinders, vier soorten libellen en nog een aantal andere insecten vlogen in een gestage stroom.

Vlinders

De vormenrijkdom van de dierenwereld levert vaak de meest fantastische schepsels op. Wat dat betreft laten de insecten zich zeker niet onbetuigd. In Vlinders publiceert Joke van der Peet foto's van een aantal zeer bizarre rupsen. De meest bijzondere vond ik de rups Phobtron hipparchsa die een geslaagde imitatie van een vogelspin weggeeft. Verder lezen we nog over Zoo Parc Overloon. Dit mooi gelegen natuur- en dierenpark in de Peel richt zich sterk op de inheemse fauna en de bescherming daarvan. Heel aansprekelijk is hun educatieve programma. Dus al u een boeiend uitstapje met de kinderen zoekt?

De VNMW krant

Van onze zustervereniging in Wijk bij Duurstede ontvangen wij regelmatig hun nieuwsblad. Dit keer staat er een lezenswaardig stukje in over de ruilverkaveling Rak Kromme Rijn. Mensen die zich inzetten voor meer natuur in het buitengebied moeten vaak grijze haren op hun hoofd en eelt op hun ziel krijgen van alle toestanden om van alle schone beloften nog ietsje te redden. Lees het onthullende en soms moedeloos makende artikel

over alle perikelen door Guus Breukelink.

Vogels

Bezuinigingen ook bij Vogelbescherming. Hun blad Vogels verschijnt vanaf dit jaar voortaan met 5 in plaats van 6 nummers per jaar. Het eerste nummer verscheen begin maart.

Zoogdier

Het tijdschrift Zoogdier telt maar een kleine oplage maar het is telkens weer verrassend hoeveel goede artikelen en gevarieerd nieuws over onze zoogdieren er in te vinden zijn. Een greep uit dit nummer:

Een overzicht van alle "vreemde" zeehondensoorten die van tijd tot tijd in zonde wateren opduiken. Het artikel bestrijkt de periode 1987 - 2001.

Nieuws over de uitgezette otters in de Weerribben. Meer meervleermuizen in Zuid Holland. Vleermuizen in Ede.

Bechstein's vleermuis in Overijssel. Ingekorven vleermuis in Noord-Brabant.

Wie op de hoogte wil blijven kan niet dus niet om "Zoogdieren" heen.

Vanaf 21 maart liggen alle ontvangen en besproken tijdschriften in de tijdschriftenbak in de Ketelvink. Het gaat om de volgende tijdschriften:

't Agentuurtje - Natuurbeschermingsvereniging Altenatuur 23e jaargang nr. 2 (jan. 2004)

Argus -de Faunabescherming - jrg 28 nr. 4 (november 2003) en jrg 29 nr. 1 (maart 2004)

Blad -IVN Tiel- 15e jrg nr. 4 (winter 2003)

Boomblad -Alterra- jrg 15 nr. 6 (December 2003)

Brachytron - Nederlandse Ver. Libellenstudie 7e jrg nr. 1 (november 2003)

De Dompfoorn -Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden- jrg 37 nr. 4 (december 2003)

Gelders landschap - Stichting Geldersch Landschap - jrg 25 nr. 4 (winter 2003)

Knipselkrant - Faunabescherming - jrg 28 nr. 6 (januari 2004)

De Kruisbek -Vogelwacht Utrecht- jrg 47 nr. 1 (februari 2004)

De Levende Natuur - jrg 105 nr. 1 (januari 2004)

Lutra - Vereniging Zoogdierstudie- en Bescherming - Engelstalig - jrg 46 nr. 1 (sept 2003)

Natuurbehoud -Natuurmonumenten- jrg 35 nr. 1 (februari 2004)

Natuur en Milieu -Stichting Natuur en Milieu- jrg 28 nr. 1 en 2 (januari/februari 2004) en jrg 28 nr. 3 (maart 2004)

Nieuwe Wildernis - Stichting Kritisch Bosbeheer - jrg 9 nr. 30-31

NVL Nieuwsbrief - Ned. Ver. voor Libellenstudie - jrg 7 nr. 4 (december 2003) en jrg 8 nr. 1 (februari 2004)

SOVON Nieuws - Sovon Vogelonderzoek Nederland - jrg 16 nr. 4 (december 2003)

Van Nature -Vereniging Natuurmonumenten- jrg 13 nr. 12 (december 2003) en jrg 14 nr. 1, 2 en 3 (januari, februari en maart 2004)

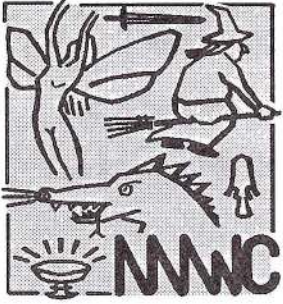
Vlinders -De Vlinderstichting- jrg 19 nr. 1 (februari 2004)

De VNMW-krant - Ver. Natuur - en Milieu Wijk bij Duurstede - februari 2004

Vogels -Vogelbescherming Nederland- jrg 24 nr. 1 (voorjaar 2004)

Zoogdier -Vereniging Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming- jrg 14 nr. 4 (december 2003)

Mythen en Legenden der NVWC

door Frans Waroux

De Natuur en Vogelwacht in de ether

Het zal aan het eind van de jaren zeventig geweest zijn, of voor in de jaren tachtig. Ook toen werd er al elke maand een 'Algemene Maandelijks Vergadering' gehouden. En op één van deze vergaderingen kregen wij min of meer onaangekondigd bezoek. Er kwam een dame binnen die zich voorstelde als Lokien de Bie. Het is in ieder geval al zolang geleden dat zelfs Chris Kalden nog bij deze vergadering aanwezig was. Er stond namelijk één belangrijk onderwerp op de agenda: het plaatsen en inrichten van een ooievaarsnest op de Volencampen.

"Hallo Lokien, wat brengt jou hier op deze vergadering?"

"Ik ben dus Lokien de Bie, woon op dit moment in het wonderschone dorp Asch en ben werkzaam bij de radio (de VPRO als ik me niet vergis) als journalist. Ik heb in de Culemborge Courant iets gelezen over een uilenexcursie die binnenkort gaat plaatsvinden. Het vertrek van deze excursie is op een vrijdagavond om 21.00 uur. Dit lijkt mij zo leuk en wanneer jullie dat goedvinden zou ik graag aan deze excursie willen deelnemen. Niet alleen deelnemen maar er ook opnamen van maken om die t.z.t. in een één uur durend programma uit te zenden. Bovendien wil ik tot aan deze

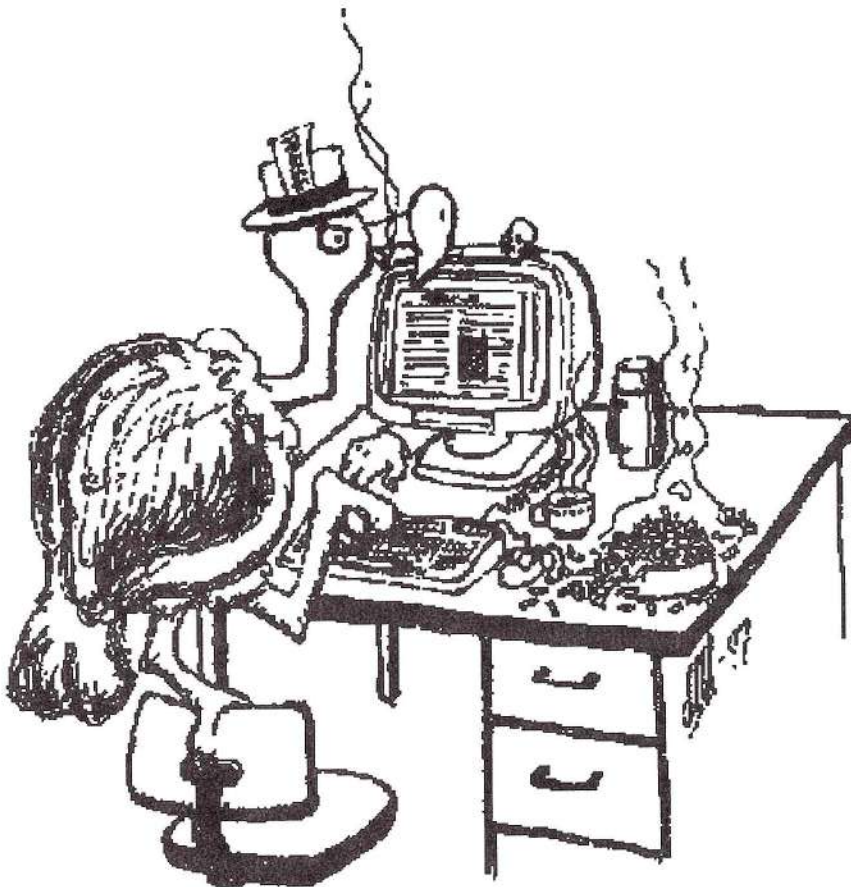
excursie bij alle activiteiten van jullie club aanwezig zijn. Ik ga daar ook opnamen van maken en om er later in de studio een zo compleet mogelijk verhaal van maken. De luisteraars weten dan wat de NVWC is en wat jullie club zoal doet. Wanneer jullie dit goed vinden, wil ik daar dan direct mee beginnen."

Dat was even slikken. Tenslotte hadden maar weinig bezoekers van deze vergaderingen in die tijd microfoonervaring. Maar de NVWC op de radio in een één-uur-durend-programma. Wauw, dat was nog eens goedkope reclame. Wij vonden dit natuurlijk een uitstekend idee, waarna mevrouw De Bie haar apparatuur ging installeren.

Later werd ons duidelijk dat mevrouw De Bie de zus was van de ene helft van het duo Koot en Bie. Maar dit even terzijde.

Paardenstront

De vergadering werd geopend en het belangrijkste onderwerp die avond - het ooievaarsnest- kwam ter sprake. Chris Kalden gaf een ruime uiteenzetting van wat we allemaal nodig hadden voordat het nest geplaatst zou worden. Er moesten afspraken met de gemeente gemaakt worden. Er moest gezorgd worden voor een

groot wagenwiel. De brandweer moest erbij zijn om het wiel op de paal te hijsen en de vulling van het nest zelf moest geregeld worden. Daarvoor moesten vooraf takken verzameld worden en we moesten over een lading 'paardendrollen' beschikken die als bodem in het nest dienst moesten doen. Chris had het niet zozeer over rollen maar over onvervalste 'paardenstront' en wie daar mogelijk voor zou kunnen zorgen. Arie van de Ham zou alles aanbrengen maar die is gewend om alleen maar met de allerbeste kwaliteit 'paardenstront' te werken.

Afijn, de gehele vergadering werd door Lokien op de band opgenomen en na afloop ging ieder zoals gebruikelijk weer zijns weegs.

We konden er nog net voor zorgen dat er in de C.C. alsnog een stukje werd geplaatst over die uilenexcursie, inclusief het gegeven dat daarbij radio-opnamen gemaakt zouden worden. 's-Woensdags in de krant. Vrijdag die excursie.

Henkjan Kievit zou de excursieleider zijn. Niet alleen Lokien was van de partij. We kunnen gerust stellen dat dit de excursie is geweest die de meeste deelnemers ooit heeft gekend. Op het afgesproken punt stonden zo rond de vijftig à zestig mensen. Allemaal op de fiets, behalve Lokien. Die was met de auto uit Asch gekomen en stelde voor om bij de excursieleider achter op de fiets plaats te nemen en vanaf die locatie (keurig uit wind gehouden door het brede lichaam van Henkjan) de opnamen te maken. Het ruisen van de wind in de microfoon was daardoor te verwaarlozen. Gelukkig was de conditie van Henkjan in die tijd nog optimaal en Lokien gelukkig niet al te zwaar.

Het voorstel om het aantal deelnemers te splitsen, haalde natuurlijk niets uit want iedereen wilde aanwezig zijn bij de radio-opnamen. Het wonderlijke is echter dat je daar helemaal niets van ziet (dus anders dan met film- of tv-opnames). En iedereen wilde ook zo dicht mogelijk bij die microfoon zijn.

Pseudo-bosuil

Waar ging het om? De steenuilen werden vanaf de dijk gelokt met een bandopname waarop de roep van een steenuil te horen was. Eén lang lint fietsers, één bandrecorder met steenuilengeluiden en het geluid van zestig mensen die geen geluid mogen maken. Redenen te over dat de beslist aanwezige steenuiltjes zich niet lieten verlokken tot terugroepen.

Via de Beusichemsedijk, waar we op een aantal plekken hebben stilgestaan om te luisteren, zijn we via het Bakelbos naar de Plantage gegaan. Daar zit en zat al jaren een bosuil en die zou zich ongetwijfeld laten horen. Zestig mensen (ouderen en jeugd) op de fiets gaven hoegenaamd geen geluid. Helaas, het geluid van de bosuil op de bandrecorder bleek niet echt van goede kwaliteit te zijn. Maar een goede excursieleider weet overal raad op. Toen iedereen stil was en Lokien de microfoon op beste ontvangst had gezet, bootste Henkjan de roep van de bosuil zelf na. En wat denk je? De bosuil beantwoordde de roep. Dacht dat er een andere bosuil in zijn territorium was gekomen en die zou hij wel even zijn gebied uit werken.

Het was inmiddels aardedonker geworden en iedereen was echt heel stil toen de daar wonende bosuil zich liet verleiden. Lokien heeft er perfecte opnamen van kunnen maken. Zowel van de pseudo- (Henkjan) als van de echte bosuil (Strix aluco).

Twee weken later, op zaterdagavond 19.05 uur. Aanzet en herkenningstone van het Programma van Lokien. "...en waren te gast op de Algemene Maandelijks Vergadering van de Natuur en Vogelwacht in Culemborg waar de voorzitter Chris Kalden het woord heeft. ...en we moeten er natuurlijk voor zorgen dat we voldoende paardenstront hebben om de bodem van het nest te kunnen stofferen. En denk er om het moeten eersteklas rollen zijn want Arie v/d Ham wil het wel doen maar eist wel kwaliteit.....".

De Natuur en Vogelwacht is tot acht uur die avond in de ether geweest -ook met de uilenexcursie- en Lokien is maximaal in haar streven geslaagd om er een heel aantrekkelijke uitzending van te maken.

In eigen beheer is van deze uitzending een bandopname gemaakt die ongetwijfeld best nog wel bij iemand in de kast zal liggen. In ieder geval is het voor mij persoonlijk een heel leuke ervaring en excursie geweest waarvan ik me een aantal details goed en ook een aantal details wat minder goed heb weten te herinneren.

Ieder NVWC-lid heeft ongetwijfeld wel eens iets meege- maakt dat in de loop der jaren is uitgegroeid tot een anekdote. Wij zijn zeer benieuwd naar dergelijke verhalen en hopen er zoveel mogelijk vast te leggen in de Hak-al. Alleen op die manier gaan dergelijke anekdotes, maar ook de namen van de betrokkenen niet verloren. Heeft u ook een verhaal dat uitstekend past in deze rubriek, laat het ons weten. U kunt uw 'Mythen en Legenden' -hoe kort of lang ze ook zijn- sturen naar redactie@nvwc.nl of naar het redactieadres: Ellen Geleedst, Dorpsstraat 24, 4111 KS, Zoelmond.

Verlag cursus eenden en ganzen

door Ingrid Hille Ris Lambers

De Vogelwerkgroep van de NVWC hield op 21 en 24 januari 2004 de cursus 'Eenden en ganzen'. Uit het succes van de zangvogelcursus (voorjaar 2003) was namelijk gebleken dat er veel belangstelling is voor een korte vogelcursus met praktijkmomenten in de omgeving van Culemborg. Deze zangvogelcursus leverde de NVWC veel goodwill en een aantal nieuwe leden op. Het vervolg van dit verslag geeft een impressie van de eenden en ganzencursus 2004.

De theorieavond op 21 januari

Docenten Jouke Altenburg, Annette van Berkel (met op de achtergrond Louis van Oort) hadden als basis voor de cursus een schitterende presentatie gemaakt met veel foto's en prenten. De presentatie werd met een computer en beamer op het grote scherm geprojecteerd.

De opkomst was goed: zestien deelnemers. Na het kopje koffie/thee moest iedereen meteen aan de slag. In het eerste kwartiertje van de avond werd namelijk de aanwezige kennis over eenden en ganzen gepeild. Vijftien (detail-)foto's werden getoond en daarbij moesten de juiste soortnamen genoteerd worden.

Vervolgens kwamen er vijftien 'algemeen' bij Culemborg voorkomende soorten eenden en ganzen aan bod. Jouke en Annette bespraken onder andere de wilde eend, krakeend, kuifeend, grauwe gans en Nijlgans. Ook de grote zaagbek, eend noch gans maar een aparte familie, werd besproken. Door gedoseerde detailinformatie te geven over herkenning in vlucht, zittend/zwemmend en het gedrag te beschrijven, werd voor iedereen duidelijk hoe je deze vogels van elkaar kunt onderscheiden.

Aan het eind van de avond werd de quiz opnieuw gedaan. Hoeveel zouden de cursisten hebben opgepikt? Bij het doornemen van de antwoorden werd hier en daar wat gebromd en 'och ja' geroepen. Cijfers hadden we niet. In ieder geval had elke deelnemer veel meer goede antwoorden dan aan het begin van de avond. De meeste cursisten reageerden dan ook zeer tevreden.

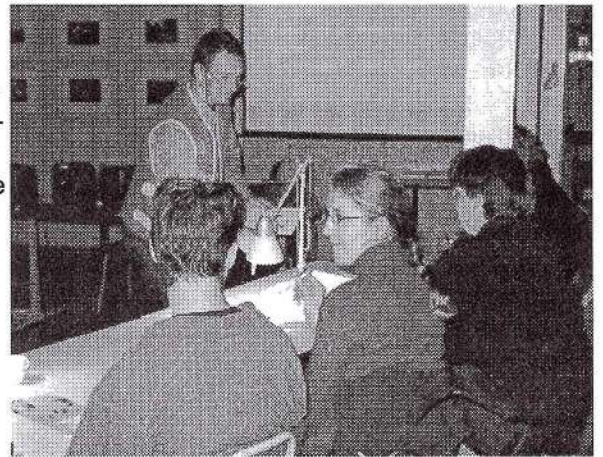

foto: Ingrid Hille Ris Lambers

Excursie naar de Culemborgse uiterwaarden op 24 januari

We vertrokken per fiets vanaf de Ketelvink naar de Lekdijk aan het einde van de Weidsteeg. Tijdens deze excursie kon iedereen de theorie in praktijk brengen. Helaas, wat betreft de weersomstandigheden hadden we het niet slechter kunnen treffen! Een koude wind met pittige regenvlagen. Dat de hele groep er toch was, mag daarom opmerkelijk worden genoemd.

Het was koud en nat, en het zicht was slecht. Gelukkig liet een aantal soorten zich onderaan de dijk zien. Heel leuk was een groep van 120 Indische ganzen met nota bene een zeldzame eendensoort ertussen: de casarca. Die soort was nou net niet behandeld.

Verkleumd maar tevreden met toch een paar leuke waarnemingen keerde iedereen na twee uur snel huiswaarts.

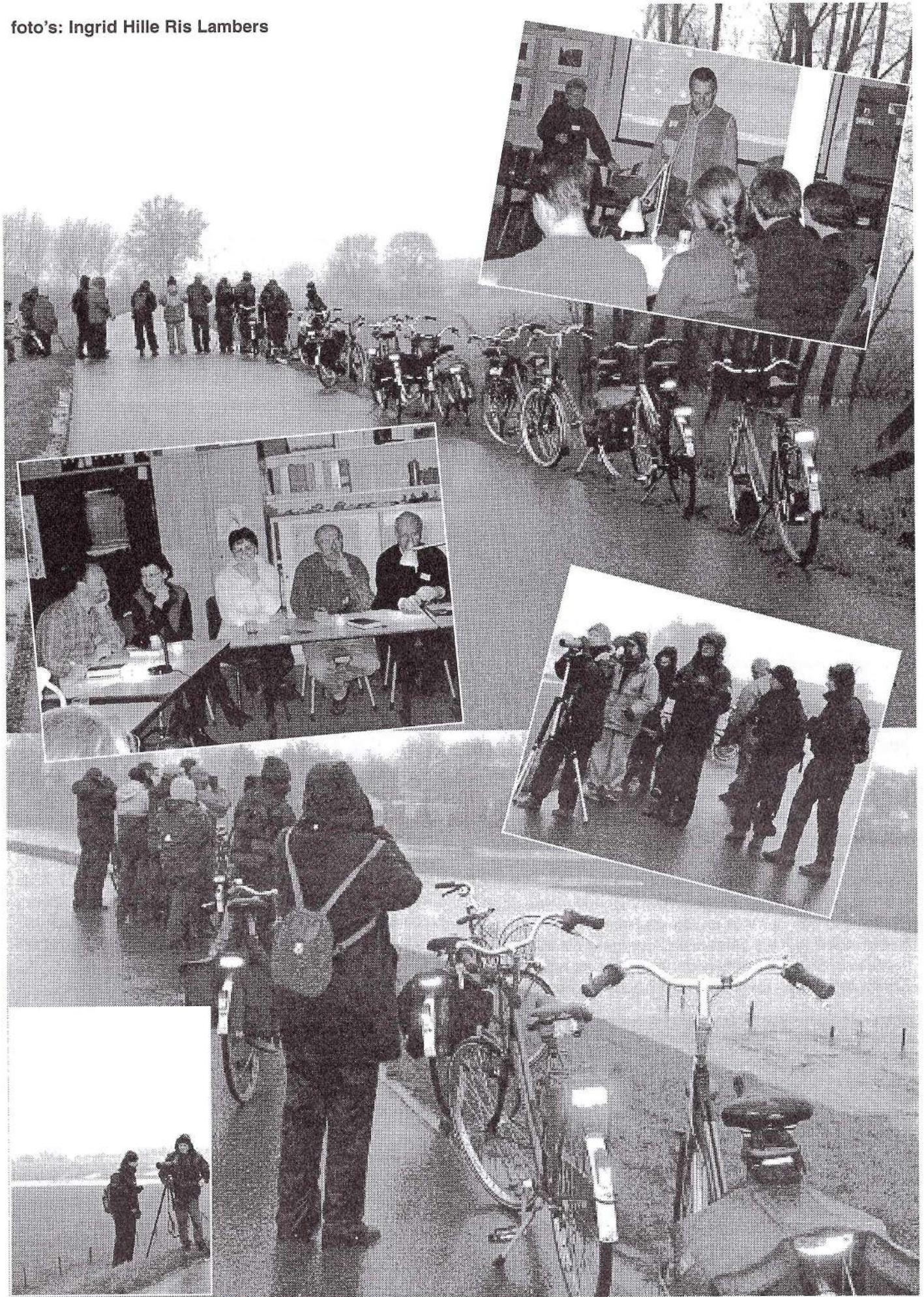
Nieuwe cursus

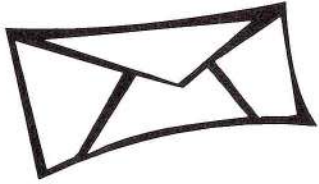
Kortom, zowel cursusleiding als cursisten waren tevreden. Extra prettig was dit keer dat er dankzij het kleinere aantal cursisten gelegenheid was om elkaar wat beter te leren kennen. Er waren ook bekende gezichten bij van de eerste vogelcursus. Sommige deelnemers aan de zangvogelcursus uit 2003 bleken sindsdien het vogelen serieus te hebben opgepakt.

De vogelwerkgroep heeft weer plannen voor een nieuwe cursus in het volgend voorjaar. De formule zal hetzelfde zijn: een beperkt aantal soorten die in de Culemborgse omgeving te herkennen zijn en een beperkte tijdsinvestering.

Ingrid Hille Ris Lambers
Organisatie vogelcursus 2003 en 2004

foto's: Ingrid Hille Ris Lambers

Nieuws van het bestuur

In iedere Hak-al geeft het bestuur in het kort informatie over de belangrijkste punten uit de afgelopen periode. Degenen die maandelijks op de hoogte willen blijven van de bestuursvergaderingen kunnen per e-mail een verslag ontvangen. Geeft u daarvoor uw e-mailadres door aan mwbaard@hetnet.nl. Voor degenen die de informatie niet over de e-mail kunnen ontvangen, ligt een exemplaar van het verslag in De Ketelvink ter inzage.

Milieu Adviesraad (MAR)

In deze, door de gemeenteraad ingestelde adviesraad, zit een vertegenwoordiger vanuit de NVWC en een plaatsvervangend vertegenwoordiger. Harry v.d. Warenburg heeft een overstap gemaakt en neemt nu vanuit de Werkgroep zitting in de MAR. Jandirk Klevt wil als zittende plaatsvervanger de vaste vertegenwoordiger worden en Arnold Wielinga zal zijn positie als plaatsvervanger innemen. Vanuit het bestuur zal regelmatig contact met de vertegenwoordigers plaatsvinden. De MAR kan de gemeenteraad gevraagd en ongevraagd adviezen geven op het terrein van duurzame ontwikkeling, zowel op het gebied van de natuur als op het vlak van het milieu.

Vanuit de bibliotheekgroep

We prijzen ons gelukkig met de komst van Ad van der Ven als vijfde vrijwilliger in de bibliotheekgroep voor het helpen invoeren van gegevens in een geautomatiseerd bibliotheekstelsel. Momenteel werken we aan het op orde brengen van en het toegankelijk maken van de bibliotheek. Wij zijn Cobi Huigen, Corry Broekhuizen, Jaaike Bosma, Ad van der Ven en Gonda Baard. De 'boekenkast' niet als verzamelobject maar als informatiebron en documentatiecentrum voor de leden en de werkgroepen van de NVWC. We houden u op de hoogte!

Herstart Jeugdgroep in september?

Een voorbereidingsgroep bestaande uit twee bestuurs- en twee werkgroepleden, heeft een plan opgesteld voor de herstart van de jeugdgroep. Een plan waarbij vertegenwoordigers vanuit het bestuur, de werkgroepen en de ouders als begeleidingsgroep voor de jeugdbegeleiders fungeren en in samenspel met elkaar een werkplan opstellen. Aan de uitvoering van dit werkplan leveren de werkgroepen een actief aandeel. De NVWC als vereniging die werkt aan haar toekomst met jongeren die vanuit ervaring natuur beleven. Aan de invulling van de plaatsen wordt hard gewerkt in het vertrouwen dat we aan de ouders van

de 'oude' jeugdleden voor de zomervakantie een positief bericht kunnen sturen. Nieuwe jeugdleden krijgen in de komende Hak-al de mogelijkheid zich op te geven.

Brievenbus Ketelvink

Het postadres van de Ketelvink is minder anoniem dan u denkt. Drie maal per week leegt de secretaris deze brievenbus en wel op maandag, woensdag en vrijdag. Geeft u dit adres bij gelegenheid dan ook gerust door aan iemand die de NVWC iets wil sturen.

Fort Werk aan 't Spoel

Het eerste Fort langs de Goilberdingerdijk heeft al een poos geen militaire bestemming meer. Er hebben jaren krakers in gewoond, maar nu heeft men er grootse plannen mee. Er moet een theehuis komen en ruimte voor kunst en natuur. De NVWC is gevraagd mee te denken en dat doen we graag. Het Fort ligt tussen de Baarsewaard en de Goilberdingerdijk en is dus een uitstekend uitgangspunt voor wandelingen en excursies. We houden u op de hoogte van wat er daar allemaal gaat gebeuren

NME-project over tuinen

Meer dan 1000 mensen bezochten het NME-project over tuinen dat op het Steunpunt Natuur- en Milieueducatie werd gehouden op 21 maart. Er was, zoals gebruikelijk, weer van alles te doen en natuurlijk tuinieren stond centraal. Er werden tuintips gegeven, er was een tentoonstelling van de Kleine Aarde en er waren nestkasten, vogelpotten en insectenblokken in alle vormen en maten. In de ruimte boven werden regelmatig presentaties verzorgd over hoe je meer dieren in je tuin kunt krijgen (en dan bedoelen we niet die vogelmoorderige katten). Niet alleen vlinders, ook libellen, vogels, padden en kikkers en solitaire bijen zijn met eenvoudige middelen naar de tuin te lokken. Het was een goed project, waarbij we ook als NVWC weer ons ei kwijt konden.

In Memoriam

Hans Anne Cornelis Rietvink (26-11-1961 - 7-03-2004)

Heel recent bereikte ons het bericht dat op 7 maart van dit jaar één van onze oud-leden, Hans Rietvink, op 42-jarige leeftijd in het plaatsje Bantry in Ierland was overleden. Hans was vrijwel van het begin van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg in 1975 jeugdlid. Een enthousiaste jongen, ontwapenend en bijzonder leergierig, vooral wanneer het om zaken ging die met de natuur te maken hadden. Ook was hij in de beginjaren altijd vaste deelnemer aan de kampen die door de NVWC werden georganiseerd. Hij kreeg dan van thuis allerlei instructies mee, want Hans ging alleen mee, dus zonder zijn ouders. Daardoor was hij op die kampen, maar ook op excursies, altijd een voorbeeldig jeugdlid.

Na de lagere school (de Parkschool) ging hij naar de Lagere Tuinbouwschool. Zijn belangstelling ging echter meer uit naar bosbouw en hovenieren waarvoor hij aansluitend daarop gerichte studies ging volgen. Bomen en alles wat daarmee te maken had, werden zijn grote passie. Het was daarom niet zo verwonderlijk dat hij al heel snel aansluiting zocht en vond bij de knotgroep van de NVWC. Niet veel later werden ook zijn ouders door dit 'knotvirus' aangestoken. Vele jaren achtereen was dan ook het snoeien van knotbomen rondom Culemborg synoniem aan de Familie Rietvink.

Door zijn werkkring heeft Hans Culemborg moeten verlaten en hij raakte zodoende bij de club uit beeld. Alleen bij jubilea van de NVWC of andere bijzondere bijeenkomsten liet hij zijn gezicht nog wel eens zien. Altijd vrolijk, altijd optimistisch.

Dat hij op zo'n jonge leeftijd niet meer in ons midden is, omdat die gevreesde ziekte ook bij hem heeft toegeslagen, is daarom nauwelijks te bevatten. Het was zijn uitdrukkelijke wens om in Ierland, het land waar hij een speciale band mee had, te mogen sterven.

Namens de gehele NVWC en zeker namens diegenen die Hans persoonlijk nog hebben gekend, wensen wij zijn vrouw en zijn kinderen maar ook zijn ouders en zus veel sterkte toe dit verlies te kunnen dragen en te verwerken.

Hans werd op 16 maart in zijn woonplaats Duiven (Gld.) begraven.

Frans Waroux

De Vogelrubriek van 1 januari tot 1 mei 2004

door Jouke Altenburg

Gewoontegetroou krijgen we het merendeel van onze vogelwaarnemingen uit de omgeving van de Lek. Zo werden in de afgelopen maanden onder meer een bokje, blauwe kiekendief, sneeuwgans en roodhalsgans in de verschillende uiterwaarden waargenomen. De vogelwerkgroep heeft in 2004 zijn blik ook binnendijs gericht. Ze inventariseert Regulieren op schaarse en zeldzame broedvogels. Meteen loopt het aantal leuke waarnemingen uit 'het binnenland' dan ook op. Zo zijn zeven waarnemingen van negen beflijsters in de Regulieren gedaan. Op de NVWC-website wordt regelmatig verslag gedaan van de bevindingen.

Maar ook in de bebouwde kom van Culemborg kun je leuke vogels zien: Peter van Horssen zag een zwarte wouw uit zijn werkkamerraam op de Varkensmarkt. Emily Baks zag ringmussen in haar achtertuin aan de Akelei. Van vogels kun je dus overal genieten. Stuur je waarnemingen in via het formulier van onze site (www.nvwc.nl) of mail ze naar waarnemingen@nvwc.nl.

Januari

Aantal ingeleverde waarnemingen: 27

Waarneming van de maand

Goudvink (6 exemplaren)

datum:

plaats: 7-1-2004

gezien door: Eva Lanxmeer
Jan Dirk Kievit

Overige januariwaarnemingen

De 27ste zag Daniël Beuker een **dodaars** in de Baarsemwaard en Redichemse waard. Ook zag hij 16 **futen** in de afgraving Redichemse waard. Emily Baks zag de 20ste een **ooievaar** fourageren in de Baarsemwaard. Daar zag zij ook 5 **kleine zwanen**. De 21ste zag Leo van der Kooy 4 ex. **kleine zwaan** in de Goilberdingerwaard. Yme Jan en Jaaike Bosma zagen een **casarca** en 7 **Indische ganzen** op 1 januari in het Rondeel. Annette van Berkel zag 58 ex. **toendrarietgans** in de Redichemsewaard op 21 januari. In de tweede helft van januari zijn driemaal **brilduikers** gezien in de Beusichemse waard, Redichemse waard en Goilberdingerwaard (Daniel Beuker, Annette van Berkel). De **slechtvalk** is de 18e en de 25ste waargenomen in de uiterwaarden door Jan Dirk Buizer, Mirjam Melman resp. Paul van Veen. Emily Baks zag een **grote mantelmeeuw** op 18 januari in de Redichemse waard. Het **steenuiltje** riep de 29ste in de omgeving van de Prijseweg (Harry van de Warenburg). Paul van Veen en Arnold Wielinga zagen de 31ste een **ijsvogel** aan de Molenkade. Daniël Beuker zag de 27ste een **grote gele kwikstaart** in de

Goudvink

Arjan Brenkman en Louis van Oort kwalificeren in de Hak-al Special 2002 de goudvink als een onregelmatige doortrekker en wintergast in zeer klein tot klein aantal (bron: HAK-S). Dat wil zeggen dat normaliter 1 tot 5 exemplaren per winter worden waargenomen. Jan Dirk Kievit deed dus een mooie waarneming met zes exemplaren tegelijk. In het werkgebied wordt de goudvink meestal alleen of met twee exemplaren bij elkaar gezien.

Landelijk gezien is de goudvink een standvogel. Buiten het broedseizoen vindt enige verspreiding over de randgebieden plaats (AVN-2). Uit het kaartje in de ANB valt op te maken dat goudvinken voorkomen op de Utrechtse Heuvelrug. Hemelsbreed een kilometer of tien.

Februari

Aantal ingeleverde waarnemingen: 37

Waarneming van de maand

Roodhalsgans

datum: 15-2-2004
plaats: Steenwaard
gezien door: Job de Boer
Daniël Beuker

Baarsemwaard. Twee meldingen van een groepje **staartmezen** door Harry van de Warenburg en de fam. Bosma. Een **roodborstapuit** zat op de 18e in de Goilberdingerwaard (Daniël Beuker). Paul Hoekstra zag 2 januari een groep van maar liefs 100 **putters** in recreatiegebied de Meent. Ook zaten er 15 **kepen** en 20 **sijsjes**. Op 4 januari zag Paul Hoekstra een **barmsijs** bij de Honddijk. Barmsijsen worden zeker niet jaarlijks gezien.

Taigarietgans

22 februari 2004, 11 ex. Paul van Veen – Beusichemse waard
25 februari 2004, 1 ex. Paul Hoekstra – Goilberdingerwaard

Roodhalsgans

De roodhalsgans is een dwaalgast die tot op heden driemaal is waargenomen in het werkgebied (HAK-S). Alle drie NVWC-waarnemingen zijn in de Steenwaard gedaan.

Landelijk gezien is de roodhalsgans een wintergast in uiterst klein aantal; jaarlijks worden minder dan 100 exemplaren gezien. Roodhalsgans broeden in de Russische toendra op de schiereilanden Taymis, Gydan en Yamal. Het merendeel van de populatie overwintert in Roemenië en Bulgarije, ten westen van de Zwarte zee. De grootste trefkans in Nederland heb je in Zuidwest-Friesland, de omgeving van het Lauwersmeer en op Voorne-Putten. In de laatste drie decennia van de 20ste eeuw is vastgesteld dat de soort meer in het binnenland waargenomen wordt. De meeste binnenlandse waarnemingen worden langs de grote rivieren gedaan (bron: AVN-2).

Taigarietgans

Ook de taigarietgans is een dwaalgast in ons werkgebied. Er zijn t/m juni 2002 twee waarnemingen bekend: jan. 1993 en jan. 1994, beide op de Telpost (bron: HAK-S).

Taigarietgans overwinteren vooral in het Oostzeegebied. In normale en zachte winters verblijven hooguit 2500 taigarietgans in Nederland. Het voorkomen beperkt zich tot de zandgronden en het rivierengebied, waar voornamelijk wordt gefourageerd op graslanden. De sterk op de taigarietgans lijkende toendrarietgans zijn in Nederland meer gebonden aan akkerbouwgebieden. Toendrarietgans overwinteren in normale winters met zo'n 42.000 exemplaren in Nederland. Tijdens strenge winters kan dit aantal oplopen tot boven de 100.000 exemplaren. In februari wordt ons land weer verlaten: op naar de broedgebieden in Fenno-Scandinavië en Noord-Rusland (bron: AVN-2).

Paul van Veen en Paul Hoekstra waren alert op de langere snavel met grotere oranje vlek van de taigarietgans en deden beiden een prachtige waarneming.

Overige februariwaarnemingen

Drie meldingen van 5 tot 9 ex. **brilduiker** (Paul van Veen en Paul Hoekstra). De **rotgans** is net als de roodhalsgans een dwaalgast in ons werkgebied. Tot juni 2002 zijn 8 gevallen bekend. De waarneming van een rotgans op 15 februari was voor Daniël Beuker dus een buitenkansje. Paul Hoekstra zag op 25

februari 50 **toendrarietgans** in de Goilberdingerwaard. De **casarca** was net als in januari aanwezig, al wisselde hij wel van plaats: Steenwaard en Beusichemse waard. De **pijlstaart** werd op 8 februari door Paul van Veen in de Goilberdingerwaard gezien. Paul van Veen zag op de 8ste en 20ste februari resp. 1 en 5 ex. **nonnetje**. Vier meldingen van de **grote zaagbek**, ook uit de vijvers bij de Parklaan (Annette van Berkel, Paul van Veen, Paul Hoekstra). Jouke Altenburg zag de 26ste een **havik** over de Merelweg vliegen. Drie waarnemingen van een **slechtvalk** in de uiterwaarden (div. waarnemers). Jan Dirk Buizer zag twee koppeltjes **patrijs** in de Steenwaard op de 16e.

De Baarsemwaard is HET terrein om een **bokje** te zien: de 26ste vloog 1 ex. voor de voeten van Jouke Altenburg op. De watervogeltellers zagen de 14e een **bonte strandloper** bij de Kerswerf. De eerste **tureluur** was op 25 februari in de Goilberdingerwaard present (Paul Hoekstra). De eerste **grutto** werd door Theo de Jong gezien: 19 februari in de Goilberdingerwaard. Ook een **kemphaan**, bijna in zomerkleed, was aanwezig. De knotploeg schrikte tijdens snoeiwerkzaamheden op de 28ste in de eendenkooi langs de Prijsseweg een **bosuil op**: er lagen al eieren in het nest in de knotwilg (Harry van de Warenburg). Twee meldingen van een **ijsvogel**: de 20ste in de Baarsemwaard (Piet Sprengers) en de 29ste langs het Kokmeeuwpad (Nynke en Jouke Altenburg). Mario Huizinga hoorde de 25e een **groene specht** langs de Zeedijk. De **witte kwikstaart** was de 25ste present in de Baarsemwaard (Paul Hoekstra). Half tot eind februari komt de voorjaarstrek in normale winters op gang (AVN-2).

Ringmussen worden meestal buiten de bebouwde kom gezien. Op de 28ste zag Emily Baks 2 ex. in een groep mussen in haar tuin aan de Akelei. Twee meldingen van **kepen** in de Plantage: 5 en 20 ex. door Jan Dirk Buizer en Peter Brosky. Leo van der Kooy zag drie **barmsijsen** bij de Vliegerweg op de 18e.

Maart

Aantal ingeleverde waarnemingen: 77

Waarneming van de maand

Vuurgoudhaantje

datum: 7-1-2004
plaats: Plantage
gezien door: Jan Dirk Buizer

Het vuurgoudhaantje is een onregelmatige doortrekker en wintergast in zeer klein tot klein aantal (HAK-S).

Op zich komt het vuurgoudhaantje vrij talrijk als broedvogel in Nederland voor, voornamelijk in bossen met sparren. In ons werkgebied worden ze dan ook alleen buiten het broedseizoen waargenomen. Ofschoon er weinig over de trek bekend is, wordt vermoed dat een deel van de Nederlandse populatie in West-Frankrijk overwintert. De voorjaarstrek vindt plaats van half maart tot begin mei (AVN-2). Dat komt prachtig overeen met de waarnemingsdatum van Jan Dirk. Hoe vuurgoudhaantjes op trek steeds de Plantage weten te vinden, is de vraag, want dat is DE waarnemingsplek in ons werkgebied.

Overige maartwaarnemingen

Twee **kuifeenden** zwommen eind maart rond in het water van de Burgemeester Keestrasingel (Harry van de Warenburg). Twee **tafeleenden** zaten in de Baarsemwaard op 8 maart (Jouke Altenburg). Twee meldingen van enkele **pijlstaarten** in de Baarsemwaard (Paul Hoekstra en Guido Mauro). De **grote zaagbek** werd driemaal doorgegeven; de 15e zaten 5 ex. in de vijvers aan de Parklaan. Dit is de laatste jaren aan het einde van de winter een vast patroon. Wat zou de reden kunnen zijn?

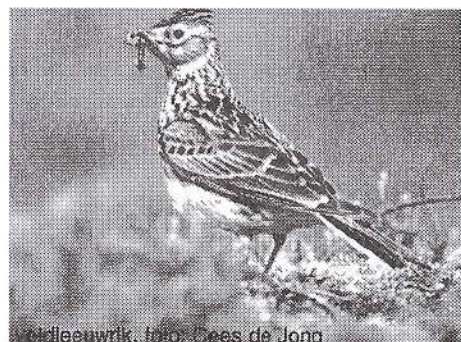
Op 25 maart zag Nicoline Stark een mannetje **bruine kiekendief** bij Mariënwaard vliegen. De dag erop zag Guido Mauro er eentje bij Fort Werk aan 't Spoel. Drie waarnemingen van groepjes **buizerds** in de laatste decade van maart (div. waarnemers). Vier waarnemingen van één of twee **haviken**: Goilberdingerwaard, Tichelterrein (2x), Nieuwe steeg, Platte weg (baltsend). Drie meldingen van de **sperwer**, waarvan twee in de bebouwde kom. Vijf waarnemingen van de **slechtvalk**, alle in de uiterwaarden (o.a. Leo van der Kooy, Paul Hoekstra, Marcel van der Tol, Jouke Altenburg). Het **smelleken** vloog op 1 maart tegen de avondschemer over de Baarsemwaard (Jouke Altenburg). Een **fazant** was misschien de weg kwijt: op 8 maart paradeerde hij door de tuin van Jaap en Ank Schots aan de Oranje Nassaulaan. De **patrijs** werd waargenomen op 13 maart door Leo van der Kooy in de Steenwaard en op 23 maart bij de Kerswerf door Paul Hoekstra.

Twee waarnemingen van de **bonte strandloper** in de Steenwaard (Leo van der Kooy) en de Kerswerf (Paul Hoekstra). De eerste **ijslandse grutto's** werden op 16 maart gezien door Marcel van der Tol bij de veerweg Beusichem. Drie meldingen van enkele **watersnippen**. Twee groepjes **kemphaan** werden gezien in de Redichemse waard respectievelijk de Kerswerf (Paul Hoekstra en Jouke Altenburg). De **kleine plevier** was vanaf 23 maart weer present in de Kerswerf (Paul Hoekstra). Op 13 maart zag Leo van der Kooy een **zilverplevier** in de Steenwaard. Tot en met juni 2002 zijn 23 meldingen gedaan van deze voornamelijk aan zout water gebonden steltloper. Veertig **wuilpen** vlogen over de Baarsemwaard op 3 maart (Emily Baks). Het **witgatje** werd op 26 maart door Leo van der Kooy in de Regulieren gezien. Op 28 maart zag Peter Brosky vier **kluten** in de Goilberdingerwaard. Twee **bosuil**en werden gehoord in de uiterwaarden (Fort Everdingen en aan de overzijde van de Lek) op 6 maart door Jouke Altenburg. Peter van Horssen zag en hoorde een baltsende **ransuil** op 2 maart bij 't bergje (Regulieren). Jouke Altenburg hoorde op 6 maart een **ransuil** buitendijks bij Fort

Everdingen. Harry van de Warenburg hoorde het **steenuiltje** tweemaal in de buurt van de Prijsseweg. Drie **ijsvogel**waarnemingen uit de Redichemse waard (Emily Baks) en omgeving Fort Spoel (Peter Brosky en JanDirk Kievit).

Groene spechten werden gemeld aan de Goilberdingerdijk, Plantage en Regulieren (Marcel van der Tol en Guido Mauro).

De eerste **veldleeuwerik** werd op 23 maart gehoord door Paul Hoekstra bij de Kerswerf. Een **waterpieper** vloog op de 24ste over de Beusichemse waard (Jan Dirk Buizer). De eerste twee **boerenzwaluwen** werden door Paul van Veen gezien op de 23ste in de Baarsemwaard. Twee waarnemingen van een **grote gele kwikstaart** uit de Lazaruswaard en de Baarsemwaard (Jouke Altenburg). De eerste twee **blauwborsten** werden gehoord tijdens de eerste inventarisatieronde in de Regulieren op 27 maart (Jouke Altenburg en Ingrid Hille Ris Lambers). De eerste **zwarte roodstaart** werd gehoord in de nieuwbouwwijk Parijsch op 25 maart (Jouke Altenburg). Paul Hoekstra zag een **roodborsttapuit** op 14 maart in de Baarsemwaard. De eerste **tjiftjaf** werd gehoord door Marcel van der Tol op 16 maart in de Regulieren. De eerste **fitis** zong op 26 maart bij de Julianahoeve (Jouke Altenburg). Marcel van der Tol hoorde een **boomklever** op 16 maart in de Plantage. Ook in maart werden **ringmussen** in de bebouwde kom gezien: op 14 maart 3 ex. in de tuin van Annette van Berkel en Kars Veling aan de Akkerwinde. Zes exemplaren van de **groenling** zaten op de 8ste aan de Industrieweg (Ruud Post). Vier meldingen van de **sijs** o.a. aan de Vliegerweg, de Akkerwinde en de Akelei (o.a. Leo van der Kooy, Emily Baks en Annette van Berkel). De eerste **rietgors** zong

April

Aantal ingeleverde waarnemingen: 121

Waarneming van de maand

Boompieper

datum: 20-4-2004
plaats: Regulieren (Platte weg)
gezien door: Marcel van der Tol

datum: 20-4-2004
plaats: Zeedijk ter hoogte van Bisschopsdreef
gezien door: Peter van Horsser

op 8 maart in de Baarsemwaard (Jouke Altenburg).

De boompieper wordt in de HAK-al Special 2002 gekwalificeerd als 'voormalige broedvogel en doortrekker in vrij klein tot vrij groot aantal: 6 tot 125 waarnemingen per jaar' (HAK-S). Boompiepers zijn onopvallend gekleurde, geelbruinig gestreepte vogeltjes met een leuke baltsvlucht. Vanuit een boom vliegen ze op om als een parachute op stijve vleugels cirkelend te dalen, aan het eind van de vlucht met afhangende pootjes, en in een andere boomtop te landen (bron: VE).

Uit oude NVWC- inventarisatieverslagen blijkt dat het in de jaren '70 miegelde van de boompiepers. Broedvogelverslag 1976 maakt melding van maar liefst 15 territoria in de Regulieren. In het hele werkgebied was zelfs sprake van meer dan 50 territoria (BCO-1975). Nu is de toenmalige inventarisatiemethode niet helemaal vergelijkbaar met de huidige, maar in het laatste decennium van de 20ste eeuw zijn geen boompiepers in het broedseizoen gemeld. In mei 2002, tijdens de Big Day (= 24 uren vogelkijkwedstrijd), zag een team de boompieper weer in de Regulieren. Ook in 2003 werden enkele boompiepers in het broedseizoen waargenomen. Nu, in 2004, kunnen we echt concluderen dat de boompieper weer terug is als broedvogel. Op 20 april 2004 zagen en hoorden Marcel van der Tol en Peter van Horssen elk een boompieper in een ander deel van de Regulieren. Beide waarnemingen liggen binnen de datumgrenzen voor een geldig territorium (bron: BIP).

De ANB, die de broedvogelontwikkeling tussen de periodes 1980-1985 en 1998-2000 met elkaar vergelijkt, geeft de volgende informatie: 'In het oog springend is het leeglopen van Zeeland en het rivierengebied'. 'In het rivierengebied kwam de soort onder meer voor in hoogstamboomgaarden en de grienden, waar gebroed werd in het jaar na de kap. Hoogstamboomgaarden zijn vrijwel verdwenen en de griendcultuur is nageoeg ter ziele'.

In de Regulieren zijn de afgelopen jaren verschillende populierenbossen gedund voor een heterogener bomenbestand. Nu van de winter her en der ook grienden zijn gesnoeid is het zaak die de komende maanden te bezoeken om te kijken of er meer broedgevallen van de boompieper te vinden zijn in ons werkgebied.

Overige aprilwaarnemingen

De dodaars zat op 18 april op de Lek nabij steenfabriek de Roodvoet (Jouke Altenburg). Bij de Waay broedde de grauwe gans succesvol: een paartje met 5 jongen werd gezien op 27 april (Jouke Altenburg). Paul Hoekstra zag een magelhaengans (exoot) op 16 april bij de Kerswerf. GJ Klop zag vier late

smienten op 27 april in de Goilberdingerwaard.

Een erg vroege boomvalk werd door Jouke Altenburg gezien op 3 april boven de woonwijk Parijsch. Ook landelijk is dit een van de vroegste waarnemingen (zie ook:). Een late slechtvalk vloog op 18 april in stootduik over de zandafgraving bij de Kerswerf (Jouke Altenburg). Karin van Elst zag op 23 april een rode wouw bij de Lange Aventureseweg. Het was sowieso een prima wouwen-voorjaar want Peter van Horssen zag de zwarte wouw eenmaal bij Tricht (buiten werkgebied) en op 19 april vanuit zijn eigen 'werkgebied' op de Varkensmarkt. Op 23 april zag Job de Boer een vrouwtje blauwe kiekendief overtrekken in de Goilberdingerwaard. Peter van Horssen zag een mogelijk broedgeval van de bruine kiekendief in het Lage Veld. Dat is vermoedelijk hetzelfde beest dat door Jaap Schots op 12 april in de Regulieren werd gezien. Ook in de rietput van Fort Everdingen broedt mogelijk een bruine kiekendief (Jouke Altenburg). Stijn Brand zag op 23 april de Havik bij de Heul. De sperwer werd vijfmaal gemeld; deze soort is inmiddels zo algemeen dat vrijwel niemand hem meer doorgeeft. Wie vindt de nestlocaties? Een visarend werd door door GJ Klop gezien in de Goilberdingerwaard op 29 april. Twee meldingen van een koppeltje patrijs: Harry van de Warenburg op 12 april in de Baarsemwaard; Jouke Altenburg op 30 april aan de Hamseweg.

Vier meldingen van de kluut, allen in de Baarsemwaard. Op 4 april zag Daniël Beuker in de Goilberdingerwaard een bonte strandloper. Stijn Brand zag maar liefst 8 bosruiters op 29 april in de Goilberdingerwaard. De watervogeltellers zagen op 17 april een zwarte ruiters bij de Veerweg Beusichem. Vijf meldingen van groenpootruiters, vier in de uiterwaarden en eentje uit de Regulieren (div. waarnemers). De kleine plevier werd op 27 april gezien door GJ Klop (Goilberdingerwaard) en Paul Hoekstra (Veerweg Beusichem). Vier meldingen van oeverlopers, allen langs de Lek. Het witgatje werd tweemaal gemeld, maar is

zeker meer gezien. Vier IJslandse grutto's zaten in het plasje einde Weidsteeg op 23 april (Jouke Altenburg). Veertig wulpen werden door Karin van de Elst gezien op 13 april bij de Lange Aventureuse weg. Vijf meldingen van de regenwulp in de laatste twee aprilweken (o.a. GJ Klop, Paul Hoekstra en Jouke Altenburg). Het visdiefje werd voor het eerst weer gezien op 17 april door Daniël Beuker in de Baarsemwaard. Ook op andere plaatsen langs de Lek werd deze sierlijke stern daarna waargenomen. De zwarte stern werd weer op 23 april gezien (Job de Boer) in de Steenwaard.

Ingrid Hille Ris Lambers was goed voor de eerste koekoek op 21 april in de Regulieren. Het langjarig gemiddelde voor Wageningen ligt in de week van 17 – 25 april (AVN-2). De bosuil in de tuin van het stadskantoor liet op 26 april overdag van zich horen (Jan Dirk Buizer). Margreet de Nie hoorde op 12 april het steenuiltje aan de Landzichtweg. Ondanks de landgoedverbouwingen is dit uiltje ook nog present bij van de Anker aan de Lekdijk (Jouke Altenburg). Ook op de kinderboerderij valt de steenuil regelmatig overdag te horen. De eerste gierzwaluw werd door Paul van Veen op 17 april gezien boven de tuin van Jan Dirk Buizer aan het Hoefblad. Dat is een evenaring van 'de vroegste ooit'. Het ijsvogeltje werd driemaal gemeld in de omgeving van de Baarsemwaard, waarvan 1x met drie exemplaren. Dat is binnen de datumgrenzen voor een geldig territorium (BIP). De groene specht werd langs de Lekdijk op tal van plaatsen gehoord, maar ook bij De Waay en in de Regulieren.

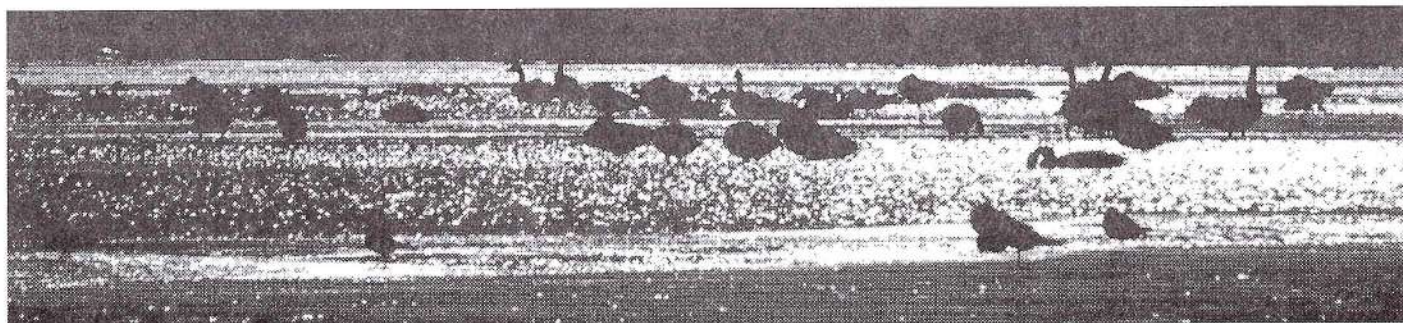
De veldleeuwerik neemt hard af, maar werd nog gehoord bij de Telpost en in de Beusichemse waard. De 'bulk' aan boerenzwaluwen kwam in de eerste aprilweek binnen. Medio april trok de graspieper goed door: op 13 april trokken 27 exemplaren bij de Achterweg (Jouke Altenburg) en op 17 april zag Job de Boer zeker 200 ex. bij de Heul. Een waterpieper vloog op 19 april over de Baarsemwaard (Jouke Altenburg). De eerste gele kwikstaart werd op 14 april gehoord in de Rijswijkse waard (Jouke Altenburg). De blauwborst werd op tal van plaatsen zingend waargenomen, o.a. einde Weidsteeg (Jouke Altenburg en Jan Dirk Buizer), Baarsemwaard (Daniël Beuker en Jouke Altenburg). Peter van Horssen zag op 19 april weer een roodborsttapuit in het Lage Veld. Weer de voorbode voor een broedgeval? Vijf meldingen van 1 tot 10 (!) tapuiten vanaf half april, voornamelijk langs de Lekdijk. Maar liefst vijf waarnemingen van de beflijster in de hele maand april.

2004 Is zonder twijfel daarmee het beste NVWC-beflijstervoorjaar ooit. Op één na zijn de beflijsters gezien in de Regulieren (Peter van Horssen, Marcel van der Tol, Berry Lucas, Jouke Altenburg). Job de Boer zag de zijne op de Telpost. Een bekende najaarswaarnemingsplaats overigens.

De laatste twee weken van april gelden landelijk als DE weken om deze noordelijke tegenhanger van onze merel in ons land te zien. De meeste waarnemingen worden aan de kust gedaan. In het binnenland zijn de aantallen pleisteraars gering. Het voorkomen blijft hier beperkt tot favoriete, vaak jaar in jaar uit benutte terreinen, waaronder heidevelden en schrale graslanden in de nabijheid van houtwallen of bosjes. De trek houdt tot half mei aan (bron AVN-2). N.B. Ook in de eerste meiweek zijn twee beflijsterwaarnemingen gedaan. Eenmaal zelfs van een exemplaar dat een uur lang aan het zingen was in de Regulieren. Er zijn overigens geen harde aanwijzingen voor broeden van de beflijster in Nederland (AVN-2).

Stijn Brand zag 10 kramsvogels op 23 april in de Redichemse waard.

De eerste bosrietzanger werd door Jan Dirk Buizer gehoord op 27 april in de Baarsemwaard. De eerste sprinkhaanzanger ratelde op 19 april in het Lage Veld. Dat is precies de langjarig gemiddelde datum voor Wageningen en omgeving (AVN-2). Tijdens de inventarisaties in de Regulieren zijn ook verschillende sprinkhaanzangers gehoord. Annette van Berkel hoorde de eerste braamsluiper in de Zump op 14 april. In de weken erna werd de soort onder meer gehoord bij de Parklaan en de Merelweg (Jouke Altenburg). Marcel van der Tol was goed voor de eerste grasmus op 4 april in de Regulieren. De eerste fitis werd op 16 maart gehoord bij de Merelweg (Jouke Altenburg). Een nieuwe kolonie roeken werd door Daniël Beuker ontdekt in het populierenbosje langs de wetting naar Fort Spoel.

Ganzen bij zonsondergang, foto: Jouke Altenburg

Bronvermelding

ANB

Atlas van de Nederlandse
Broedvogels, 1998-2000
SOVON Vogelonderzoek Nederland
2002

Nederlandse fauna – 5

Uitgave: Nationaal Natuurhistorisch
museum Naturalis, Leiden
KNNV Uitgeverij, Utrecht

AVN-2

Avifauna van Nederland, deel 2

Bijlsma R.G., Hustings F &
Camphuysen C.J. 2001
GMB Uitgeverij / Uitgeverij KNNV,
Haarlem / Utrecht

BIP

Broedvogels inventariseren in proef-
vlakken, van Dijk A.J., 1996
SOVON, Beek-Ubbergen

BCO

Broedvogelinventarisatie Culemborg
en omgeving 1975
Coördinatie: Chris Kalden
NVWC, 1975

Broedvogelinventarisatie Regulieren
1976

Hans van den Berg et. al.
NVWC, 1976

HAK-S

Waarnemingen Culemborgse vogels
(1975 t/m juni 2002)
Louis van Oort en Arjan Brenkman
Hakal-special, 2002 nr. 4

VE

ANWB Vogelgids van Europa
Mullarney et al.
Uitgave: Tirion Uitgevers BV, Baarn,
2003

Thema-avond

Vitale natuur in Culemborg, ook over 15 jaar

door Mike van der Linden en Yme Jan Bosman

Waar zijn wij in de NVWC meer mee bezig dan met de Culemborgse natuur van nu? Maar hoe zit dat over een jaar of vijftien? Of we onze liefhebberij en interesse dan nog steeds met plezier eer aan kunnen doen, is voor een groot deel afhankelijk van hoe die natuur er dan bijstaat. En daarover ging het op de thema-avond van 21 april: hoe kunnen we ervoor zorgen dat de natuur in Culemborg over vijftien jaar nog steeds vitaal is?

De gemeente is van plan om de burgers eerdaags te betrekken in de problematiek van Culemborg over vijftien jaar: hoe moet de stad er dan uitzien? En dat op allerlei vlak: woningbouw, infrastructuur, verkeer en openbaar vervoer, water, voorzieningen en ook groen. Wij dachten dat dit voor een club als de NVWC een uitgelezen gelegenheid was om, ook zonder dat de vraag al concreet gesteld was, er met onze deskundigheid en creativiteit ons licht over te laten schijnen. Wie weet (en dat was wel de hoop), zou er dan iets uitkomen dat wij de gemeente aan kunnen bieden als advies namens de NVWC: zó denkt de NVWC dat u kunt zorgen voor een vitale natuur over vijftien jaar.

Breed aangekondigd, onder andere via twee convo's en de media, was de verwachting dat de zaal dan wel misschien niet helemaal, maar toch goeddeels zou volstromen. Al die eigenwijze NVWC-leden met een duidelijke eigen mening over de Culemborgse natuur en hoe je daar mee om dient te gaan, zouden hier wel het hunne over kwijt willen. En ja hoor, flink wat mensen kwamen opdagen, al was het toch maar zowat de helft van het aantal waar we op rekenden (vraag aan de anderen: wat weerhield jullie?).

Verrassende aanpak

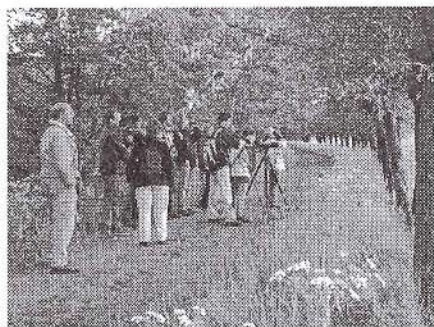
In een soort experimentele, verrassende aanpak werd de aanwezigen gevraagd om eerst losjes en zonder al te veel nadenken hun eigen antwoorden op de vraag in het kort te formuleren. Vervolgens was de opdracht om al deze antwoorden wat meer beredenerend en beargumenterend om te zetten tot een eensluidende stellingname. Daarover is dan tenslotte met alle aanwezigen verder gesproken om er één advies namens de NVWC uit te destilleren. En dat is gelukt, naar het zich nu laat aanzien!

Om het thema recht te doen is er eerst in twee groepen over gesproken; een die het belichtte vanuit de invalshoek van de natuur in het buitengebied en een die het vooral had over de natuur in het bebouwd gebied. En wat bleek, toen elk van die twee groepen hun bevindingen voorlegde aan de andere: bij beide invalshoeken was gekozen voor een structurele aanpak, waarbij water een belangrijk leidend principe was.

Oftewel, een vitale natuur op langere termijn kan pas tot stand komen als je je richt op het grote geheel, op de ruimtelijke (en beleidsmatige) structuur en de voorwaarden op grote schaal voor een gezonde natuur. Een van die voorwaarden is, zo werd geconstateerd, een gezonde waterhuishouding. Zorg

ervoor dat water van een goede kwaliteit en in voldoende hoeveelheid terecht kan komen waar dat nodig is. Zorg voor (water-)verbindingen tussen delen van de stad onderling en met het buitengebied. Zie erop toe dat waar dat maar mogelijk is water van een goede kwaliteit ter plekke de bodem in kan trekken of de sloten in kan stromen, zodat het zo snel mogelijk ten goede kan komen aan al het leven dat water nodig heeft.

Dit zijn in het kort de eerste conclusies van een zowel wat betreft onderwerp als aanpak zeker geslaagde avond. Het advies namens de NVWC aan de gemeente zal zich rondom deze conclusies bewegen. Het wordt momenteel door de organisatoren van de avond opgesteld aan de hand van alle creatieve en serieuze associatie-, denk- en discussieresultaten. Zo in de loop van juli zal het afgerond zijn, en daarna wordt het door onze voorzitter aan de gemeente aangeboden. Uiteraard zult u het in een volgende Hak-al kunnen lezen.

Zouwe, foto's: Ingrid Hille Ris Lambers

verse vogelaar op excursie

De Zouwe revisited

door Yvonne Gasau

Vrijdag 7 mei was de jaarlijkse Zouwe excursie gepland - het was 12 graden en het regende al vanaf de vroege ochtend, echt het ideale weer voor een moerasexcursie... was ik blij dat-ie werd uitgesteld! Vrijdag 14 mei was een stralende dag - zonnig, lekker lentedagje: prima excursieweer. Daniël werd dan ook uitvoerig bejubeld voor zijn beslissing de boel uit te stellen. We vertrokken met zo'n 12 man vanaf de Ketelvink en bij aankomst in Ameide was het meteen raak: vlak naast de parkeerplaats is een mooi nat stuk waar we binnen 15 minuten de eerste 30 soorten konden noteren: Bruine kiekendief (één paar en twee 'losse?'), bosruiter, tureluur, zwarte ruiter, canadese gans, grauwe gans, bergeend, fuut, wintertaling, slobbeend, krakeend, grutto, witte kwik, boeren- en gierzwaluw, koekoek, putter, zwarte kraai, ekster, kleine mantelmeeuw, zwarte stern, aalscholver, en natuurlijk meerkoet, knobbelzwaan, wilde eend, fazant, blauwe reiger, spreeuw, houtduif en kievit. Het uitzicht was prima, met de zon in de rug was zeker door de telescopen alles fraai te zien. Alleen die namen blijven verwarrend - kan iemand nog 'ns uitleggen waarom die ene steltloper 'bosruiter' heet terwijl -ie niet in het bos leeft?

Daniël had weer volop werk met vogels 'vangen' in z'n telescoop en daarna anderen erdoor laten kijken (waarvoor weer zeer bedankt) en met vogels benoemen natuurlijk. We waren met een goed gemengd gezelschap, van verse vogelaars tot echte cracks (met telescopen, heel fijn!) en zo kon er heel wat op naam gebracht en uitgelegd worden. De koekoek had duidelijk een actieve avond - ze was de hele avond van diverse kanten te horen, af en toe paniek veroorzakend onder de kleine zangertjes die ze als potentiële pleegouders aan het bekijken was. De rietzanger liet zich veel horen maar veel minder zien, hoewel er ijverig gezocht werd. Wel hadden we een fraaie purperreiger in het weiland, overvliegende scholekster en daarna langs het pad nog rietgors, groenling, zwartkop, fitis, tjiftjaf, kleine karekiet en bijna aan het eind van het pad twee blauwborsten - steeds weer een errug mooi vogeltje en sinds de vorige Zouwe excursie mijn 'No. 1 favorite bird'.

Het vogelkijkscherm halverwege de route bleek een gunstige muggenverzamelplaats en bood de verzamelde koeien door de kijkgaten een fascinerende blik op de vogelende mens. Blijkbaar kon het de dames niet bekoren want ze gingen er op een draf vandoor, wat gunstig was want ze stonden het uitzicht behoorlijk te blokkeren. De score vanuit het uitzichtspunt was beperkt - er werd geaast op de roerdomp en er is wel een mystery bird in het riet waargenomen maar positieve identificatie was er helaas niet bij. Hij liet zich wel goed horen gedurende de hele avond. Langs het pad naar de vogelhut klonk nog een afgrijselijke oerkreet, waarvan de aanwezige bevoegde autoriteiten verklaarden dat het een waterral betrof - een beest dat toch niet groter zal zijn dan een centimeter of 30 maar klinkt als minstens 1.50m. Verder werd de lijst hier nog aangevuld met een achtergebleven smient (in z'n upje zo te zien) en hadden we mooi uitzicht op de zwarte sterns, die elegant zwierend aan het jagen waren, daarbij vlak over ons heen scherend. Aan het eind van onze route kwamen de bruine kieken nog een keer in zicht - alle vier tegelijk maar liefst, hoezo zeldzame vogel? Hier liet de sprinkhaanzanger zich tenslotte ook nog horen (het verschil met de snor is me nog steeds niet helemaal duidelijk maar als Daniël zegt dat het een sprinkhaanzanger is dan neem ik dat onmiddellijk van 'm aan.) Op de terugweg nog wat 'opvolsoorten' voor de lijst: huismus, nijlgans, buizerd (tegenwoordig dermate algemeen voorkomend dat-ie al tot 'gewone buizerd' is gereduceerd), koolmees, winterkoning en daarmee was het donker en de excursie beëindigd. Heeft iemand bijgehouden of we beter hebben gescoord dan vorig jaar? Bij elkaar hadden we in ieder geval 54 soorten en weer een erg geslaagde excursie, met dank aan Daniël die 'm georganiseerd heeft.

Adressen

Contactadres:

Natuur-en Vogelwacht
Culemborg
Clubhuis "De Ketelvink"
Middelcoopstraat 1A
4102 CE Culemborg
Postbankrek.: 83.31.858
KvK te Tiel: 40156764
e-mail: post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl

Bestuur:

Kars Veling (voorzitter)
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 16 89

Gonda Baard (secretaris)
Martinus Nijhoff 13
4103 WP Culemborg
Telefoon: 0345-52 13 94

Yme Jan Bosma (penning-
meester)
Wilgenboom 51
4101 WK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 30 08

Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 54 50

Frans Waroux
Irene Vorrinkstraat 69
4105 JA Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 53 93

Mike van der Linden
Oostersingel 9
4101 AA Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 21 52

Margreet de Nie
Landzichtweg 14
4105 DP Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 67.69

Stellen van vragen aan het
bestuur kan door te bellen
(zie voor telefoonnummers
hierboven) of te mailen naar het
volgende adres:
bestuur@nvwc.nl

Lidmaatschap en Contributie:
Nieuwe leden en adreswijzigin-
gen kunnen worden doorgeven
via: Toine van Laar
e-mail: lidworden@nvwc.nl
of het postadres van
"De Ketelvink"

Betaling geschiedt per
toegezonden acceptgirokaart.
Lidmaatschap per gezin/adres
15,00 euro per jaar.
Postlidmaatschap 20,00 euro per
jaar. Opzegging minimaal een
maand voor het einde van het
verenigingsjaar.

Coördinatoren:

*Kampen, lezingen, dia-avonden
en cursussen:*
Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 54 50

Nestkastenwerkgroep:
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 01 35

Vogelwerkgroep:
Theo Boudewijn
Akelei 42
4102 JM Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 35 02

Zoogdierenwerkgroep:
JanDirk Buizer
Hoefblad 38
4102 JR Culemborg
Telefoon: 0345 - 47 33 39

Plantenwerkgroep:
Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 54 50

Insectenwerkgroep:
Annette van Berkel
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 16 89

Knotwilgenwerkgroep:
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 43 58

*Werkgroep Wintervoeding
Vogels*
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 01 35

Werkgroep Natuurfotografie:
Wim Kievit
Verdistraat 13
4102 CL Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 45 61

Begeleiding jeugdgroepen:

Tijdelijk vacant

Contact-adressen:

Dierenambulance Vianen:
Tini de Bis
Postbus 390
4130 EJ Vianen
Alarmtelefoon: 06-51 11 12 90

Kinderboerderij "de Heuvel"
Peter Brosky
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 88 09
Steunpunt NME
Pauline Hoevenaars
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 97 41
(dinsdag en woensdag)
0345 - 47 77 91
maandag t/m donderdag)
bezoek op afspraak
e-mail: nmecculemborg@wanadoo.nl

Diverse

Natuurorganisaties:

Milieu:
*Milieuklachten gemeente
Culemborg*
Telefoon: 0345 - 477 794
(tijdens kantooruren)
Na kantooruren politie
Telefoon: 0900 - 88 44

*Klachten meldlijn gemeente
Culemborg*
Telefoon: 0345 - 477959

*Milieuklachten en
informatiecentrum (MKIC)*
Telefoon: 026 - 359 99 99

Veldpolitie:
(Werkhoven)
Den Hartog: 0345 - 55 15 58
(Cothen)
Vrieling: 0345 - 56 16 75
(Zeist)
Meldkamer: 030 - 69 24 824

*Algemene Inspectiedienst
AID groendesk*
Telefoon: 030 - 66 92 640 of
030 - 66 92 663

Gemeentepolitie
Triosingel 34
4101 XC Culemborg
Telefoon: 0900 - 88 44

Vereniging Milieudefensie:
Tweede Weteringplantsoen 9
1017 ZD Amsterdam

*Milieudefensie Steunpunt
Culemborg:*
Fredrik van Eedenlaan 30
4103 WB Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 30 97
e-mail: han.horstink@planet.nl

*Milieuwerkgroep
Noordwest-Betuwe:*
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 43 58

*Werkgroep Milieu
Geldermaisen:*
Henk ten Berge
Twee Morgen 16
4196 JT Tricht
Telefoon: 0345 - 57 39 74

Milieuwerkgroep Buren:
Goof den Hartog
Kloosterlaan 15
4111 LG Zoelmond
Telefoon: 0345 - 50 20 61

Informatie:

Clubhuis:
"De Ketelvink" voormalig
"Ketelhuis" op Terweijde.

Bibliotheek:
Boeken/verslagen/tijdschriften in
"De Ketelvink".
Informatie en uitleen
woensdagmorgen of op afspraak
Telefoon: 0345 52 13 94

Het Vogeljaar:
Jaarabonnement door
overschrijving van 12,55 euro op
girorekening van de N.V.W.C.,
ondervermelding van
"Het Vogeljaar"

Verbandtas en -trommel:
Voor alle activiteiten is er een
verbandtas en -trommel aan-
wezig in "De Ketelvink".
Aanvullingen z.s.m. na gebruik
doorgeven aan de beheerder:
Ellen Geleedst
Dorpstraat 24
4111 KS Zoelmond
Telefoon: 0345 - 52 19 53

Inleveren vogelwaarnemingen:
e-mail: waarnemingen@nvwc.nl
Invulformulier te vinden op
www.nvwc.nl of via
de speciale bak in "De Ketelvink"

Vogelopvang:
Alle "wilde" zoogdieren en
vogels, die hulpbehoevend zijn
kunnen gebracht worden naar:

(tijdens kantooruren)
Kinderboerderij "de Heuvel"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
Telefoon: 06 - 51 57 23 05

(Na kantooruren)
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 01 35

Postadres Redactie De Hak-al:
Ellen Geleedst
Dorpstraat 24
4111 KS Zoelmond
Telefoon: 0345 - 52 19 53
e-mail:redactie@nvwc.nl

Indien deze Hak-al onbezorgbaar,
graag retour aan:

N.V.W.C.
Middelcoopstraat 1A
4102 CE Culemborg

juli

datum	rubriek	tijd	inhoud
3 jul.	insectenwerkgroep	10:00 uur	insectenexcursie Lanxmeer
12 jul.	bestuur	20:00 uur	bestuursvergadering

augustus

datum	rubriek	tijd	inhoud
21 aug.	insectenwerkgroep	10:00 uur	insectenexcursie Caetshage
24 aug.	plantenwerkgroep	19:00 uur	excursie Steenwaard
30 aug.	kopij		kopij Hak-al

september

datum	rubriek	tijd	inhoud
1 sept.	coördinatoren	20:00 uur	coördinatorenavond
3 sept.	jeugd	19:30 uur	jeugdavond
4 sept.	vogelwerkgroep	volgt	Leersumse Veld dagexcursie
6 sept.	fotowerkgroep	20:00 uur	fotografie-avond
10 sept.	zoogdierenwerkgroep	19:00 uur	vleermuisexcursie
13 sept.	bestuur	20:00 uur	bestuursvergadering
17 sept.	alle leden	20:00 uur	leden voor ledenavond
24 sept.	jeugd	19:30 uur	jeugdavond
27 sept.	alle leden	20:00 uur	opstellen jaarprogramma